

La lectura guiada

Una proposta didàctica per treballar
el procés lector a secundària

Dossiers didàctics de l'Impuls de la lectura
Llegir per aprendre

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

La lectura guiada

Una proposta didàctica per treballar el procés lector a secundària

Coordinació:

Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics

Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya

Elaboració:

Equip LIC (curs 2014-2015)

Servei Territorial de Girona

Febrer del 2017

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del Text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la Protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, està exempt de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/). Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca>

CONTINGUTS

1. INTRODUCCIÓ	4
2. QUÈ ENTENEM PER LECTURA GUIADA?	5
3. EL PROCÉS LECTOR I LES ESTRATÈGIES DE COMPRESIÓ EN LA LECTURA GUIADA	6
4. UNA MIRADA DE LA LECTURA GUIADA DES DE LES MATÈRIES	10
5. LA INTERVENCIÓ DOCENT	13
5.1. La tria del text	13
5.2. L'anàlisi del text i la presa de decisions sobre les aturades o moments per treballar la comprensió.....	14
5.3. La interacció amb els alumnes.....	16
5.4. Fomentar l'autonomia i promoure que l'alumne esdevingui estratègic.....	16
5.5. La coordinació entre el professorat.....	17
6. LECTURA GUIADA I CURRÍCULUM	17
7. SEQÜÈNCIA DIDÀCTICA D'UNA ACTIVITAT DE LECTURA GUIADA	20
7.1. Abans de la lectura	21
7.2. Durant la lectura	22
7.3. Després de la lectura	23
8. EXEMPLES DE LECTURA GUIADA	24
8.1. Activitat 1: «La mort del Cap d'Estopa» (Literatura catalana)	25
8.2. Activitat 2: «El dia que em va caure el mur de Berlín» (Ciències socials)	32
8.3. Activitat 3: «Què és l'estadística»? (Matemàtiques).....	38
8.4. Activitat 4: «Eureka!» (Ciències de la naturalesa)	47
9. BIBLIOGRAFIA	54
10. ANNEXOS	56
10.1. Annex 1. Guies de lectura i qüestionaris	56
10.2. Annex 2. Seqüència didàctica per planificar activitats de lectura guiada	58

1. INTRODUCCIÓ

Una de les pràctiques recurrents a les nostres aules són les activitats de **lectura guiada** perquè els alumnes assoleixin la comprensió d'un text. És una pràctica habitual i freqüent a primària, però que cal consolidar i aprofitar a la secundària obligatòria, atesa l'especialització acadèmica i, en conseqüència, la dificultat creixent dels textos de les diferents matèries del currículum.

La lectura guiada acompanya l'alumne al llarg d'una lectura, amb un doble objectiu didàctic. D'una banda, facilita la comprensió de textos específics de les matèries curriculars o de textos d'una certa dificultat, ja sigui pel contingut o per la interpretació que se'n pot derivar; per tant, ajuda l'alumne a resoldre l'encàrrec de lectura plantejat dins de l'activitat d'aula. D'altra banda, posa l'alumne en disposició d'aprendre i practicar les estratègies i les habilitats que posa en pràctica un lector expert per fer-se seu el contingut d'un text i construir nous aprenentatges.

La intervenció del docent ha de buscar acompanyar i guiar l'alumne en aquest camí que el porta cap a la comprensió de la lectura. La interacció i la discussió (també guiada) esdevenen eines clau, que han de garantir la participació de l'alumne i la seva autonomia en la comprensió de textos.

La lectura guiada és, doncs, una bona eina per ajudar l'alumne a desenvolupar la competència lectora i a construir coneixements des de totes les àrees d'aprenentatge.

L'objectiu d'aquest dossier és aportar elements que ens permetin revisar les pràctiques que ja es fan a l'aula, i tenir en compte els aspectes necessaris per treure el màxim profit, en totes les matèries, de les sessions d'aquest tipus de lectura.

En el dossier trobareu exemples de lectura guiada per a diferents matèries d'aprenentatge de la secundària obligatòria.¹

¹Pel que fa a l'aplicació de la lectura guiada en altres etapes d'ensenyament podeu consultar respectivament els dossiers per a l'EI i el CI, i el de CM i CS:

<http://xtec.gencat.cat/ca/projectes/lectura/impulslectura/formacio/materialsformacio/>

2. QUÈ ENTENEM PER LECTURA GUIADA?

La lectura guiada consisteix en un procés de lectura compartit que, guiat pel docent, alterna moments en què el protagonisme de l'activitat passa del docent a l'alumne i a l'inrevés. Els alumnes segueixen la lectura i apliquen les estratègies de comprensió de manera implícita o aprofundeixen en els continguts a partir dels suggeriments del docent, responnent preguntes de comprensió o requeriments dels mateixos companys. La **interacció** entre el docent i els alumnes, o dels alumnes entre ells, és l'eina que permet posar a l'abast de tothom els coneixements, les habilitats i les estratègies de tot el grup per resoldre conjuntament les dificultats de comprensió que presenti el text (pel que fa tant al procés lector com al tema de la lectura o el lligam amb els continguts curriculars).

Per tant, la lectura guiada és una estratègia didàctica, orientada a desenvolupar l'autonomia de l'alumne en la comprensió d'un text i en la construcció de coneixements a partir de la lectura. Amb aquesta intenció, té una doble finalitat:

- Desenvolupar la **competència lectora** dels alumnes amb pràctiques que, guiades pel docent, pretenen posar en joc les capacitats lectores, les habilitats i les estratègies necessàries per comprendre un text.
- Acompanyar l'alumne en la **lectura de textos d'una certa dificultat** per facilitar la comprensió lectora i **assolir l'objectiu de l'activitat de lectura**, així com introduir, complementar o consolidar l'assoliment dels objectius d'aprenentatge i continguts de les diferents matèries del currículum.

Quan es fa una lectura guiada a l'aula, docent i alumnes comparteixen capacitats i estratègies per enfrontar-se a la comprensió d'un text i assolir-ne la comprensió. Aquests espais de treball col·lectiu de la lectura esdevenen una **gran oportunitat per a l'aprenentatge des de totes les matèries**, perquè permeten:

- construir coneixement conjuntament,
- discutir sobre els continguts del text, i
- identificar les dificultats de comprensió, prendre decisions i actuar, portar a la pràctica estratègies de millora per a la comprensió de les lectures que es fan a l'aula.

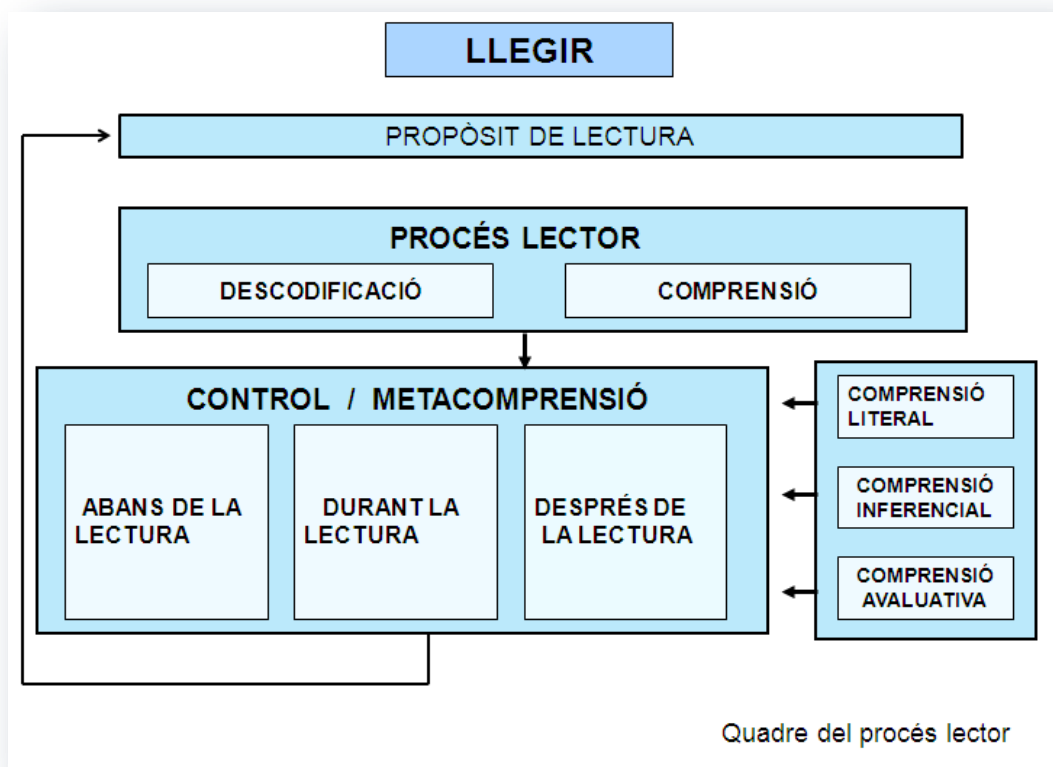
Es tracta, doncs, d'una estratègia didàctica que pot ser objecte d'atenció i aplicació tant a les matèries lingüístiques, que han de vetllar pel desenvolupament de la competència lectora, com a les matèries no lingüístiques, que han de tenir en compte que la lectura guiada pot estar al servei de l'aprenentatge dels objectius i continguts de les matèries del currículum.

Tot i que l'objectiu d'aquest dossier són les classes col·lectives de lectura guiada, aquestes no són l'única manera de treballar aquest tipus de lectura. Els alumnes també ho poden fer amb eines o instruments que orientin la lectura, com ara les guies de lectura, els qüestionaris, les bases d'orientació i les pautes d'autoavaluació.² (A l'Annex 1 trobareu unes consideracions i exemples sobre les guies de lectura i els qüestionaris.)

3. EL PROCÉS LECTOR I LES ESTRATÈGIES DE COMPRENSIÓ EN LA LECTURA GUIADA

El desenvolupament de les activitats de lectura guiada comporta el seguiment del procés de lectura. La lectura guiada s'inicia compartint l'objectiu o **propòsit de la lectura**, que permet d'una banda donar sentit a l'activitat i fer-hi participar l'alumnat (l'alumne sap per què llegirà el text i per a què li servirà) i, d'altra banda, fixar i establir un element de control de la comprensió al qual podrà recórrer en qualsevol moment del procés lector per verificar-la.³

Al llarg del procés lector (abans, durant i després) caldrà aplicar diferents tipus d'estratègies en

²Per conèixer diferents eines i instruments que poden ajudar i guiar l'alumne a comprendre un text consulteu el dossier de la formació ILEC *Eines d'avaluació per a la reflexió metacognitiva de l'alumnat*.

³Compartir l'objectiu de lectura i d'aprenentatge són elements clau que es treballen al llarg de la formació ILEC, per aprofundir en el tema podeu consultar el dossier: *Les activitats de lectura des de la perspectiva d'aprenentatge de l'alumne*.

funció de:

- Les necessitats i habilitats del lector,
- l'exigència i les dificultats del text, i
- l'encàrrec concret de feina en l'activitat associada a la lectura.

La lectura s'acompanya amb aturades i pauses tant a demanda dels alumnes com del professor per comprovar la comprensió, per establir connexions amb coneixements que s'han treballat a classe, per motivar... Un mateix text podrà requerir diferents tipus d'accions: l'anàlisi de la composició d'algunes paraules (per accedir al seu significat), fer hipòtesis, inferències i connexions (per comprendre el text), i fer recapitulacions (per comprovar la comprensió), observar l'estructura i components del text per activar coneixements previs, entre d'altres.

El docent guiarà els passos perquè els alumnes assoleixin la comprensió del text amb les ajudes i intervencions necessàries, però també retirarà ajudes i requerirà la participació cada cop més independent de l'alumne. La manera més eficaç, i eficient, de desenvolupar aquest acompanyament és a través de seqüències de treball, en què, inicialment, la responsabilitat recau del tot en el docent, que progressivament la va desplaçant cap als alumnes, a mesura que la seva es redueix.

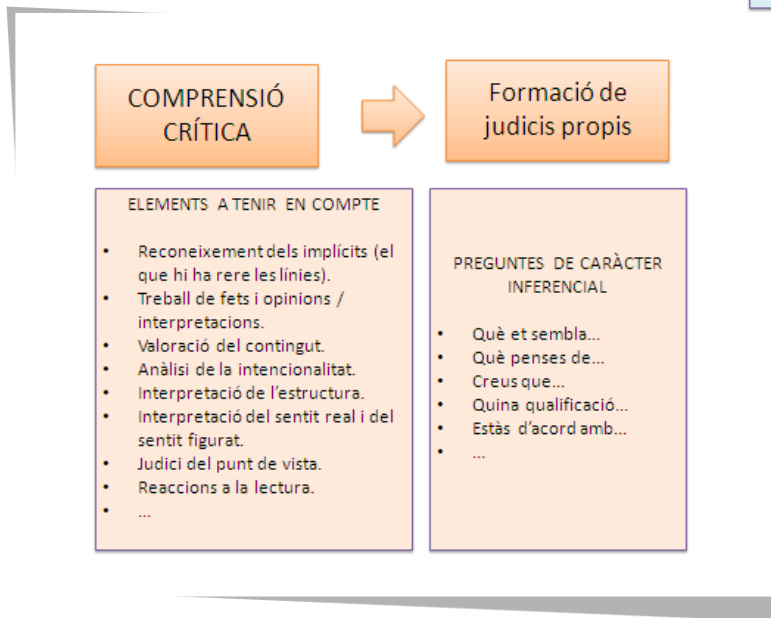
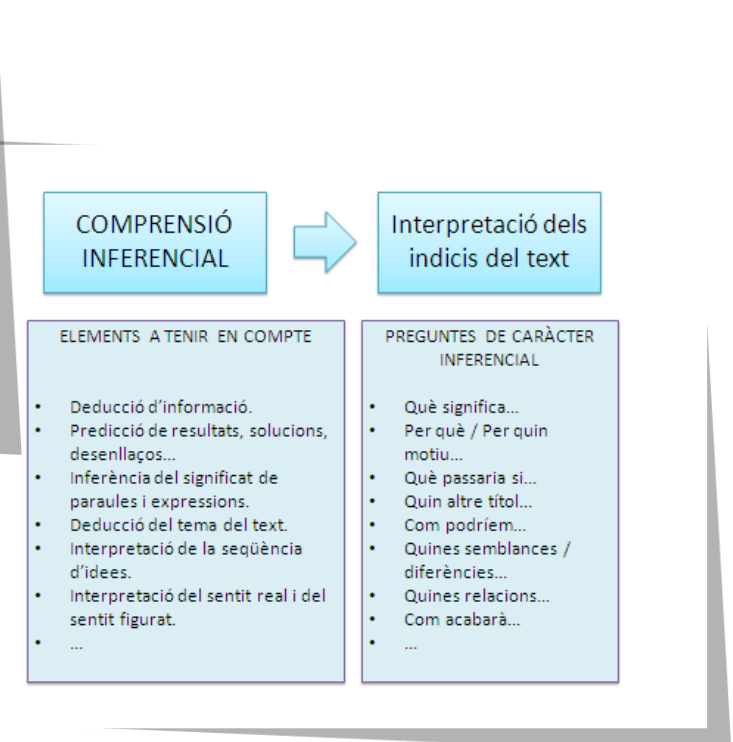
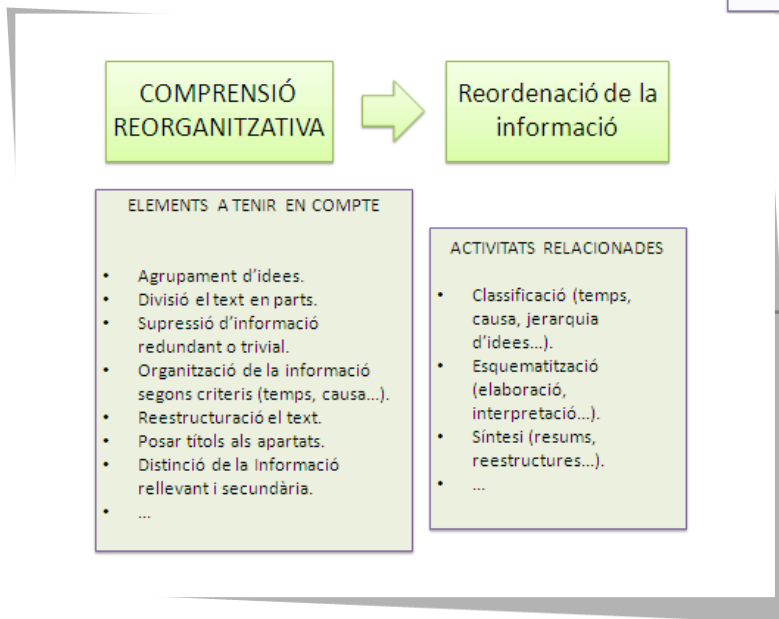
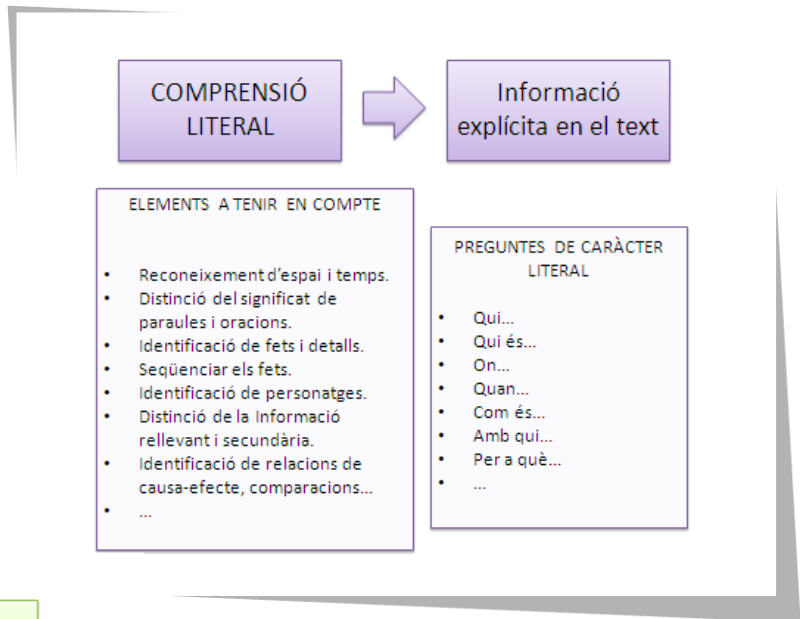
	MODELATGE	POSADA EN COMÚ	ACOMPANYAMENT	APLICACIÓ	
DOCENT	Ho faig jo!	T'ensenyo com fer-ho!	Et facilito ajudes i suports per fer-ho i revisar-ho.	Vinga, ara tu!	DOCENT
		ENSENYA'M COM ES FA	FEM-HO JUNTS!	DEIXA-M'HO FER A MI PEL MEU COMPTE	ALUMNE
ALUMNE	ENSENYA'M QUÈ ÉS I PER QUÈ ÉS IMPORTANT				

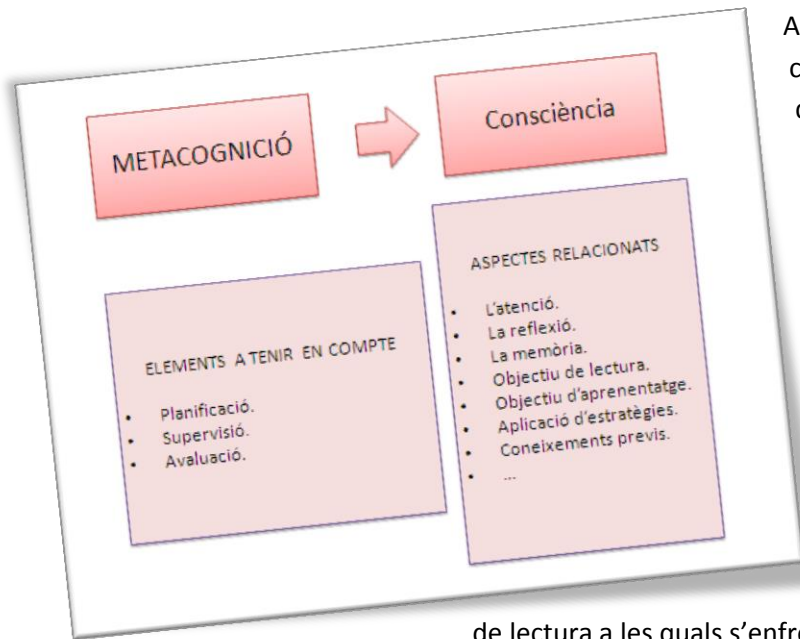
Durant aquest procés d'acompanyament gradual, a mesura que es va donant més rellevància a la responsabilitat i intervenció de l'alumne, és important incidir en les estratègies de comprensió lectora que es poden aplicar per comprendre un text.

RECULL D'ESTRATÈGIES PER APLICAR AL LLARG DEL PROCÉS LECTOR

<p>Estratègies de millora de la fluïdesa lectora</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Control de l'agilitat i la velocitat lectora per descodificar i comprendre el text escrit • Supervisió del ritme, l'expressivitat i l'entonació adequades durant la lectura • Atenció a les pauses de lectura i als signes de puntuació • Seguretat i confiança mentre es llegeix per corregir fàcilment errors que es cometen • ...
<p>Estratègies de comprensió</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fer hipòtesis i comprovar-les • Adonar-se dels indicis textuais i paratextuals • Fer connexions amb experiències i coneixements previs • Fer inferències • Visualitzar • Resumir (i recapitular) • Fer-se preguntes • Reorganitzar i integrar la informació • Supervisar i reparar la comprensió • Identificar el significat del nou vocabulari (per context o tenint en compte les parts que integren la paraula) • ...
<p>Estratègies metacognitives</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Establir i recordar el propòsit de lectura • Autoregular-se en la lectura (<i>Què puc fer per llegir bé aquesta paraula?, Ho he entès?...</i>) • Valorar com ho he fet • Reflexionar sobre què hem de fer per llegir bé un text • Suggestir o proposar què podríem fer per millorar • ...

Controlar la comprensió del text requerirà qüestionar-se si realment entenem el text, i fins a quin punt el nivell de comprensió és suficient per resoldre l'activitat, l'encàrrec de feina, o per respondre a les nostres expectatives. Caldrà formular preguntes (ja sigui el professor o els mateixos alumnes) de diferents nivells de comprensió: comprensió literal, reorganitzativa, inferencial i crítica.

Aquest paper actiu de l'alumne en la comprovació de la comprensió demana que, en diferents moments de la lectura guiada,

- prengui decisions conscients sobre el que pot fer per resoldre les dificultats de comprensió del text,
- i reflexioni sobre el procés que està seguint per poder incorporar les estratègies i habilitats que posa en pràctica al conjunt de coneixements propis. D'aquesta manera podrà utilitzar-los en noves situacions

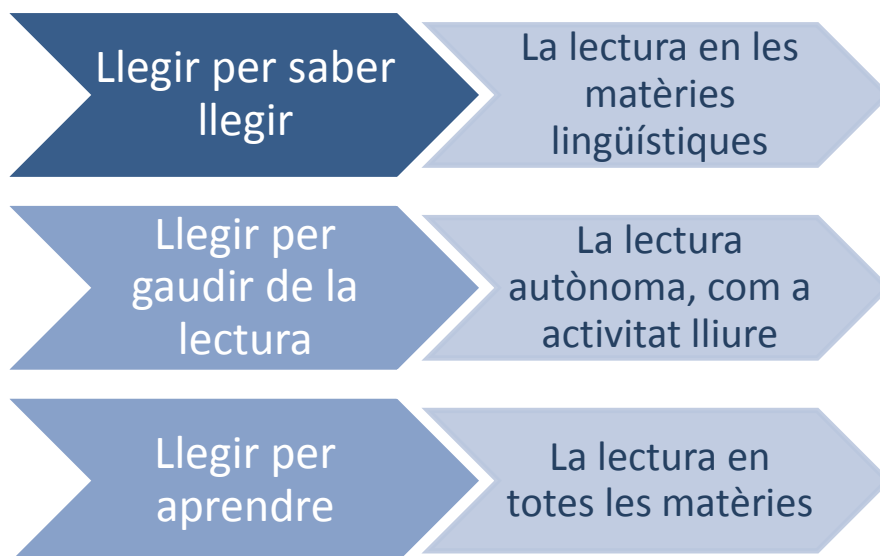
de lectura a les quals s'enfronti.

Aquestes **estratègies metacognitives** també poden ser promogudes i incentivades pel docent.

Finalment, en acabar la lectura guiada, cal comprovar si s'ha assolit l'objectiu de la lectura, verificar el nivell de comprensió del text, i valorar l'aprenentatge que s'ha aconseguit amb el procés.

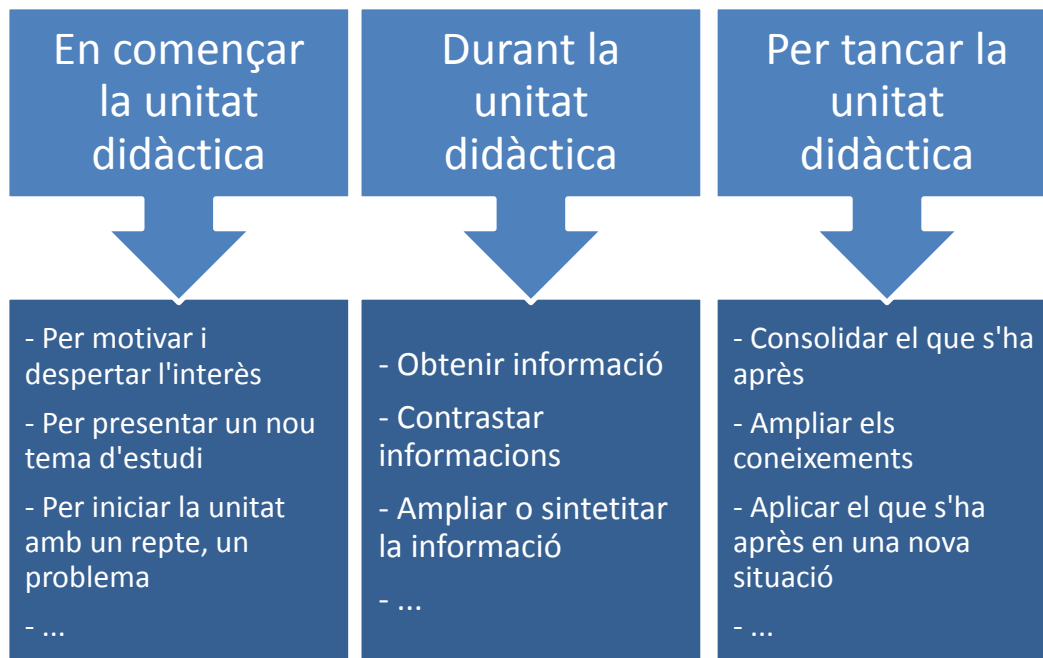
4. UNA MIRADA DE LA LECTURA GUIADA A LES MATÈRIES⁴

En un centre educatiu la lectura es treballa en diferents àmbits: **Llegir per saber llegir**, **llegir per gaudir de la lectura** i **llegir per aprendre**.

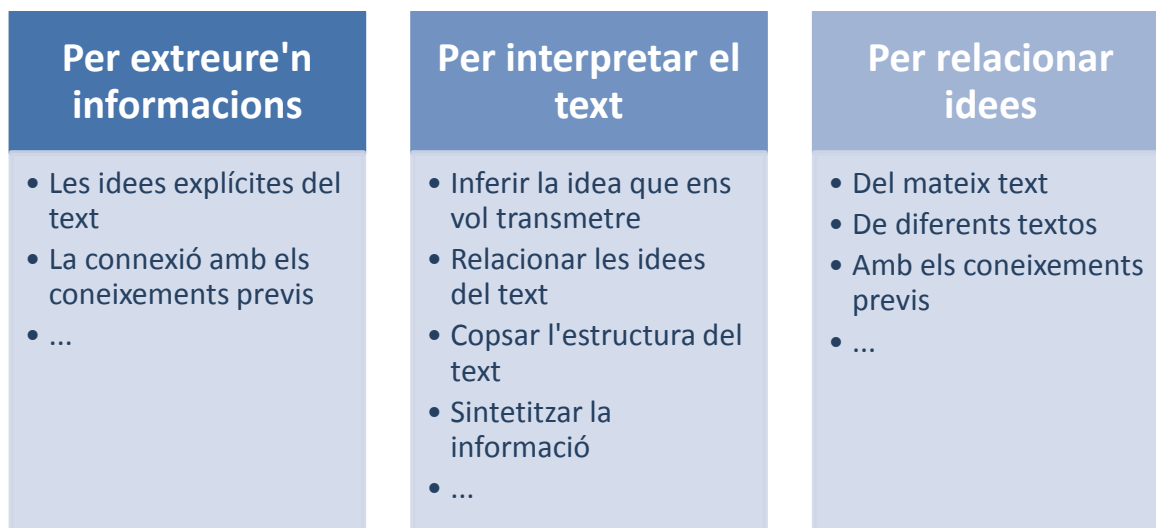

⁴ Vegeu el quadern *Llegir per aprendre*, d'aquesta mateixa col·lecció (en preparació).

En el cas de llegir per aprendre la lectura esdevé un mitjà per **aprendre els continguts de les matèries**. En conseqüència, les matèries esdevenen un context idoni per al desenvolupament de la competència lectora. El paper de la lectura en aquestes situacions d'aprenentatge pot ser diferent segons el moment en què introduïm la lectura en relació amb els continguts que s'estan treballant:

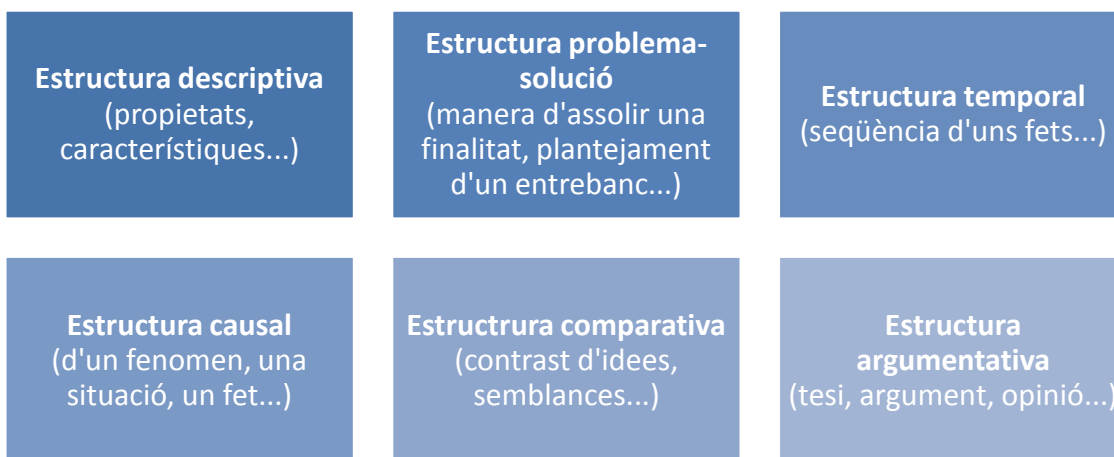
És evident, doncs, que a les matèries també s'han de treballar els diferents aspectes de la competència lectora. És important, per exemple, que els alumnes tinguin clar per a què han de llegir els textos, amb quin **objectiu de lectura**:

A més, i segons el que podem veure en el quadre anterior, qualsevol docent ha d'aspirar a fer una intervenció adequada que tingui en compte, per exemple, els diferents nivells de

comprensió i que garanteixi la comprensió lectora dels textos que es llegeixen a l'aula en els diferents moments del procés lector.⁵

De la mateixa manera, i tenint en compte la complexitat i l'especificitat de les lectures que es fan a l'aula és necessari acompanyar els alumnes per ajudar-los a saber com són els textos que caracteritzen les diferents matèries del currículum:

En definitiva, fer servir la lectura guiada com una estratègia per a la lectura de textos en les matèries no lingüístiques no només aportarà, doncs, un benefici per a l'assoliment de la competència lectora dels alumnes, sinó que també facilitarà l'adquisició dels coneixements específics de cada matèria.

Les pràctiques de lectura guiada en les diferents matèries d'aprenentatge exposen l'alumnat a un nombre considerable d'experiències lectores molt diverses (diferents textos, situacions, finalitats de lectura...), en què poder practicar i consolidar les habilitats i estratègies que van adquirint. A més, en les matèries podem fer servir la lectura guiada per treballar aquells textos que presentin alguna complexitat per a l'alumne, ja sigui per la temàtica, pel desenvolupament del contingut, per l'origen del text... De la mateixa manera, la lectura guiada és una bona estratègia per introduir els alumnes en la lectura dels gèneres textuales afins a la disciplina científica associada amb la matèria d'ensenyament i aprenentatge (i força més difícils de llegir que el llibre de text). A més, en un món multimodal on els textos s'enriqueixen amb gràfics, mapes, taules, elements multimèdia (so, imatge en moviment, animacions...), és important acompanyar l'alumne en la comprensió d'aquest tipus de textos. La lectura guiada, un cop més, és una bona estratègia per aconseguir-ho.

⁵ Per a més informació podeu consultar el dossier *El procés lector*, d'aquesta mateixa col·lecció.

5. LA INTERVENCIÓ DOCENT

En les classes col·lectives de lectura és convenient que el docent ajudi els alumnes a comprendre el text i la interacció per construir el significat dels textos que es llegeixen a l'aula. Per això, el docent necessita:

- definir els **objectius de lectura** que s'han d'assolir amb el text escollit,
- **contextualitzar la lectura** amb una sèrie d'activitats

d'aprenentatge complementàries a la lectura,

- identificar l'**estructura del text**,
- Decidir el format de guia: ja sigui amb qüestionaris, guies de lectura o converses entre iguals,
- plantejar diferents tipus de **suports** per ajudar l'alumne en la comprensió del text (mapes conceptuals, esquemes, referents d'aula...),
- planificar quines **pauses o aturades** farà el professor durant la lectura que permetin la participació de l'alumnat, la resolució dels dubtes o dificultats, l'aplicació d'estratègies, o el seguit de **preguntes rellevants** que dinamitzaran la comprensió del text, sobre els continguts que es llegeixen i que poden servir per a la reflexió i l'assoliment de l'**objectiu de lectura**, previ a l'assoliment de la comprensió del text.

En acabat, és necessari que la lectura reverteixi en una activitat per a l'alumne que li permeti sintetitzar el treball que s'ha fet (qüestionaris d'avaluació, la reflexió sobre el procés de comprensió, mapes conceptuals, esquemes, resums, valoracions, opinions...).

En conseqüència, per poder guiar la comprensió i treure el màxim profit de les oportunitats que ofereix el text cal una preparació prèvia de la lectura per decidir quina intervenció docent es durà a terme i què ha de saber fer l'alumne per entendre el text i resoldre l'activitat plantejada.

5.1. La tria del text

Els llibres de text acostumen a ser la principal font de consulta de textos. Amb tot, cal fer enfrontar l'alumne a la lectura de textos reals, com per exemple textos periodístics, en diferents fonts, formats i suports. A més, cal tenir en compte altres consideracions a l'hora d'escollir els textos per treballar:

- Han de tenir alguna connexió amb els alumnes, per tal que puguin posar en funcionament els seus coneixements previs: textos relacionats amb la seva vida quotidiana, amb l'escolar, amb el treball que es fa des de les matèries...
- Han de tenir una estructura adequada i disposar de suports per tal de facilitar-ne la comprensió: paràgrafs, títols, subtítols, imatges, peus de foto, gràfics, taules, mapes...
- Han de ser coherents i estar ben organitzats internament.
- Han d'aportar coneixements que puguin promoure la discussió entre els alumnes.
- Han de suposar un repte assumible per als alumnes: no han de ser massa senzills⁶ ni massa allunyats de les seves possibilitats.
- A secundària és important que es facin llegir textos –convenientment adaptats al seu nivell de comprensió– que corresponguin als gèneres més afins a la matèria, per tal que els alumnes s'hi familiaritzin.

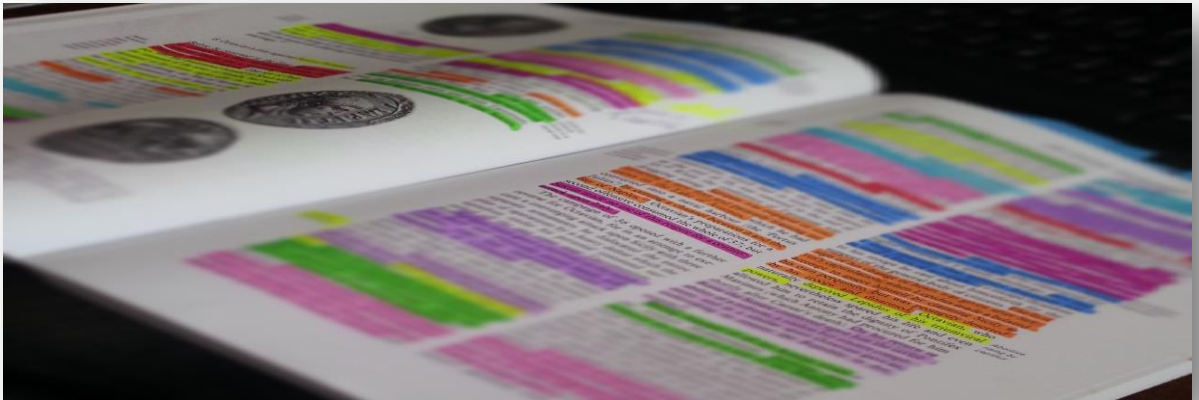
5.2. L'anàlisi del text i la presa de decisions sobre les aturades o els moments per treballar la comprensió

Pensant EN els alumnes amb els quals durem a terme l'activitat i el text que tenim, cal fer una nova mirada a aquest per determinar en quins moments ens podem aturar, quines preguntes o reflexions podem suggerir als alumnes i quines dificultats de comprensió i ajudes podem preveure. Aquesta anàlisi ens ha de permetre:

- Preveure l'**objectiu de lectura** a compartir amb l'alumnat. Cal valorar diferents possibilitats i deixar un marge perquè siguin els alumnes els que modifiquin l'objectiu i se'l facin seu. En qualsevol cas és important que l'objectiu quedi fixat en un llenguatge comprensible per als alumnes.
- Veure la **distància que hi ha entre els coneixements** previs que requereix el text i els que posseeix l'alumne (parlem tant de coneixements referits als continguts específics del tema com de les habilitats lectores).
- Identificar les **dificultats lingüístiques** del text per als alumnes: de vocabulari, de sintaxi (frases molt complexes, amb molta subordinació)...
- Identificar les **dificultats textuais**: organització i ordre de la informació, estructura del text, relació entre les parts...
- Identificar els **conceptes clau i les idees principals**.
- Considerar quina és l'**activitat més adequada** per fer amb aquest text d'acord amb l'objectiu de la lectura. Cal veure si l'encàrrec de feina que proposem es pot dur a terme al llarg de tots els paràgrafs, i quines dificultats planteja. Per exemple, si el que proposem és identificar fets i opinions en els diferents paràgrafs de la lectura, caldrà veure si això és possible per a tots, o si es va distribuint al llarg de tot el text, si l'opinió és explícita o queda implícita...

⁶ A secundària, un text molt senzill no hauria de necessitar lectura guiada, i per tant hauríem de reservar aquesta metodologia per a textos de major dificultat o complexitat.

- **Determinar les pauses** que es faran al llarg de la lectura i la demanda o requeriment que es farà a cada pausa: preguntes per comprovar la comprensió, accés al significat del lèxic, recull de propostes per resoldre les dificultats de comprensió...

- **Escollir l'estratègia didàctica més adient.** En les lectures guiades col·lectives tothom llegeix el mateix text, i per això és convenient que tothom disposi d'un exemplar o bé que es projecti en una PDI. Un altre aspecte important és que interessa avançar progressivament i alhora en la comprensió del text, de manera que convé regular el ritme en la lectura. Per fer-ho podem triar entre diferents opcions:
 - lectura silenciosa de tot el text per representar-se'n el sentit global
 - lectura en veu alta per torns dels diversos paràgrafs
 - lectura silenciosa de cada paràgraf i treball de comprensió
 - projecció d'un sol paràgraf i treball de comprensió
 - presa de notes a mesura que es va llegint el text
- Identificar les **habilitats cognitives i les estratègies** que caldrà aplicar per comprendre el text, i preveure el tipus d'ajuda que requereixen (recordar una estratègia, modelar-ne una altra, utilitzar un referent d'aula, una base d'orientació...).
- Preveure quins **modelatges** farà el docent. Al llarg de la lectura guiada el docent pot incorporar diferents modelatges per mostrar a l'alumnat com resol les dificultats de lectura. Es tracta de *pensar en veu alta*, posar veu al pensament per mostrar el que fa un lector expert quan s'enfronta a la comprensió d'un text. Aquests modelatges poden ser de diferents tipus: modelar una estratègia, controlar la comprensió del text, qüestionar-se el nivell de comprensió...

5.3. La interacció amb els alumnes

El docent contribueix a la lectura i a la comprensió del text que llegeixen els seus alumnes (...) per la via de formular-los preguntes, de fer-los adonar de la importància i del significat d'un determinat connector, de proposar-los aturades per fer recapitulacions col·lectives orientades pels objectius de la lectura i també per la via de la discussió guiada.

La lectura en un centre educatiu

La interacció entre els docents i els alumnes o entre els mateixos alumnes és l'eina, en la lectura guiada, que permet construir el significat del text, compartir les estratègies i habilitats necessàries per comprendre'l, i reflexionar sobre el procés d'aprenentatge que se segueix per resoldre l'activitat.

El docent haurà de promoure la participació de l'alumnat, i vetllar perquè les aportacions siguin riques i permetin aprofundir en la comprensió. Aquesta discussió guiada també ha de poder establir-se al voltant de reptes cognitius, que calgui considerar i resoldre, en què els alumnes proposin solucions i prenguin decisions per resoldre les dificultats que planteja la lectura.

Cal vetllar per equilibrar la intervenció del docent i dels alumnes. A més, cal provocar que siguin els alumnes, en una situació d'acompanyament gradual i d'apoderament de l'autonomia i la iniciativa davant la lectura, els qui interactuïn parlant dels continguts, fent-se preguntes els uns als altres (o a un mateix), exigint-se explicacions, plantejant opinions, rebatent posicionaments...

5.4. Fomentar l'autonomia i promoure que l'alumne esdevingui estratègic

Desenvolupar la competència lectora, tal com apuntàvem anteriorment, implica que l'alumne sigui capaç d'enfrontar-se autònomament a la comprensió d'un text, i que esdevingui un lector estratègic, un lector capaç d'aplicar, sense ajuda, estratègies de comprensió adequades a les situacions de lectura que se li plantegin. Partint d'aquest principi, en una seqüència de lectura guiada, si bé orientem l'alumne en el procés de comprensió d'un text caldrà vetllar també per:

- Incorporar **moments d'autonomia** en l'aplicació d'estratègies i de control de la comprensió, donar-li protagonisme (retirant la nostra ajuda o intervenció).
- Provocar la **reflexió explícita** del que fa per resoldre les dificultats de comprensió, per tal que pugui fer servir aquest coneixement en altres situacions.
- **Recuperar coneixements** que sabem que els alumnes han assolit en altres situacions d'aprenentatge (tant del tema com de les habilitats i estratègies de comprensió), ajudar a la transferència.

No podem garantir que els alumnes assoleixin de manera espontània la consciència de les habilitats i les estratègies que fem servir i la transferència a altres situacions d'aprenentatge. És per això que també cal que la intervenció docent ajudi a fer-les possible. Per aquest motiu, en una lectura guiada els alumnes són orientats de forma implícita cap a la comprensió del

text, però també calen moments de treball explícit perquè reflexionin sobre què fan, com ho fan, i perquè valorin el que aprenen.

5.5. La coordinació entre el professorat

Treballar la lectura guiada demana que els diferents equips docents d'un centre arribin a acords sobre com aplicar la lectura guiada com a estratègia d'ensenyament i aprenentatge, establir una periodicitat, organitzar l'aplicació de l'estratègia... A més, la coordinació del professorat per dur a terme activitats de lectura guiada pot anar més enllà d'uns acords per dur a terme un tipus d'activitat de lectura, i esdevenir un estil d'ensenyament que permeti establir una línia de centre.

Des del centre caldrà promoure:

- La implicació del professorat de totes les matèries en la lectura de textos.
- La revisió de les formes didàctiques de guiar la lectura.
- El treball de textos en diferents formats i suports en totes les matèries.
- L'organització, a nivell de centre, dels diferents gèneres afins a l'especialització científica de les matèries.
- El treball de la lectura guiada no només en textos no només continus sinó també discontinus (una seqüència algebraica, una obra d'art, un mapa, un gràfic...).

6. LECTURA GUIADA I CURRÍCULUM

Les activitats de lectura guiada permeten donar resposta a bona part dels continguts curriculars vinculats a les diferents matèries curriculars. Tal com ja hem apuntat més amunt, la lectura guiada té com a finalitat:

- Ajudar els alumnes a desenvolupar estratègies de lectura per enfrontar-se a l'especificitat de les diferents matèries curriculars.
- Facilitar l'accés als continguts curriculars.

En aquest sentit, en totes les matèries cal atendre la comprensió lectora per facilitar la comprensió dels textos i permetre que els alumnes facin seus els continguts.

En els següents quadres s'han seleccionat els continguts dels diferents àmbits curriculars que tenen relació amb la lectura, organitzats en les dimensions competencials que es poden treballar a partir d'activitats de lectura guiada.⁷

⁷ Podeu consultar el currículum per a l'educació secundària:
<http://www.xtec.cat/web/curriculum/eso/curriculum>

Àmbit lingüístic

DIMENSÍO COMPREENSIÓ LECTORA	<p>Competència 1. Obtenir informació, interpretar i valorar el contingut de textos escrits de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i acadèmics per comprendre'ls</p> <p>CC1. Comprensió literal, interpretativa i valorativa. Idees principals i secundàries. CC2. Estratègies de comprensió per a abans, durant i després de la lectura o de la seqüència audiovisual. CC3. Estratègies de cerca, ús de cercadors i tractament de la informació per a la construcció del coneixement (CCD12, CCD16, CCD17). CC15. Lectura i escriptura sovintejadades sobre temes diversos i en contextos diferents. CC19. Pragmàtica: Registres lingüístics, gèneres de text i elements de la comunicació. CC21. Lòxic i semàntica: Expressions comunes, frases fetes, lòxic precís i apropiat a contextos concrets i quotidians, camps lexico-semàntics, mecanismes de formació de paraules, relacions semàntiques, canvis en el significat de les paraules, estratègies digitals de cerca lèxica. CC23. Llenguatge audiovisual (CCD10).</p> <p>Competència 2. Reconèixer els gèneres de text, l'estructura i el seu format, i interpretar-ne els trets lèxics i morfosintàctics per comprendre'l</p> <p>CC1. Comprensió literal, interpretativa i valorativa. Idees principals i secundàries. CC2. Estratègies de comprensió per a abans, durant i després de la lectura o de la seqüència audiovisual. CC19. Pragmàtica: Registres lingüístics, gèneres de text i elements de la comunicació. CC21. Lòxic i semàntica: Expressions comunes, frases fetes, lòxic precís i apropiat a contextos concrets i quotidians, camps lexico-semàntics, mecanismes de formació de paraules, relacions semàntiques, canvis en el significat de les paraules, estratègies digitals de cerca lèxica. CC22. Morfologia i sintaxi: Categories gramaticals, sintaxi de l'oració, connectors, elements d'estil. CC23. Llenguatge audiovisual (CCD10).</p> <p>Competència 3. Desenvolupar estratègies de cerca i gestió de la informació per adquirir coneixement</p> <p>CC1. Comprensió literal, interpretativa i valorativa. Idees principals i secundàries. CC2. Estratègies de comprensió per a abans, durant i després de la lectura o de la seqüència audiovisual. CC3. Estratègies de cerca, ús de cercadors i tractament de la informació per a la construcció del coneixement. (CCD12, CCD16, CCD17). CC23. Llenguatge audiovisual (CCD10).</p>
DIMENSÍO COMUNICACIÓ ORAL	<p>Competència 7. Obtenir informació, interpretar i valorar textos orals de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i acadèmics, incloent-hi els elements prosòdics i no verbals</p> <p>CC6. Processos de comprensió oral: reconeixement, selecció, interpretació, anticipació, inferència, retenció. CC7. Elements prosòdics i no-verbals. CC8. Textos orals formals i no-formals, planificats i no planificats. CC16. Formes de cortesia i respecte en les interaccions orals. CC19. Pragmàtica: Registres lingüístics, gèneres de text, elements de la comunicació. CC20. Fonètica i fonologia: Símbols fonètics amb la pronunciació de fonemes d'especial dificultat. Patrons bàsics de ritme, d'entonació i accentuació de paraules i enunciats. CC21. Lòxic i semàntica: Expressions comunes, frases fetes. Lòxic precís i apropiat a contextos concrets i quotidians. Camps lexico-semàntics. Mecanismes de formació de paraules. Relacions semàntiques. Canvis en el significat de les paraules. Estratègies digitals de cerca lèxica. CC22. Morfologia i sintaxi: Categories gramaticals. Sintaxi de l'oració. Connectors. Elements d'estil. CC23. Llenguatge audiovisual (CCD10). CCD1. Sistemes de comunicació i entorns de treball digital per a l'aprenentatge en col·laboració i al llarg de la vida, atenent les formes de cortesia (CCD20, CCD21, CCD22, CCD24).</p>

	<p>Competència 9. Emprar estratègies d'interacció oral d'acord amb la situació comunicativa per iniciar, mantenir i acabar el discurs</p> <p>CC6. Processos de comprensió oral: reconeixement, selecció, interpretació, anticipació, inferència, retenció. CC7. Elements prosòdics i no-verbals. CC8. Textos orals formals i no-formals, planificats i no planificats. CC16. Formes de cortesia i respecte en les interaccions orals. CC19. Pragmàtica: Registres lingüístics. Gèneres de text. Elements de la comunicació. CC20. Fonètica i fonologia: Símbols fonètics amb la pronunciació de fonemes d'especial dificultat. Patrons bàsics de ritme, d'entonació i accentuació de paraules i enunciat. CC21. Lèxic i semàntica: Expressions comunes, frases fetes. Lèxic precís i apropiat a contextos concrets i quotidians. Camps lexico-semàntics. Mecanismes de formació de paraules. Relacions semàntiques. Canvis en el significat de les paraules. Estratègies digitals de cerca lèxica. CC22. Morfologia i sintaxi: Categories gramaticals. Sintaxi de l'oració. Connectors. Elements d'estil. CC23. Llenguatge audiovisual (CCD10). CCD1. Sistemes de comunicació i entorns de treball digital per a l'aprenentatge en col·laboració i al llarg de la vida, atenent a les formes de cortesia (CCD20, CCD21, CCD22, CCD24).</p>
DIMENSIO LITERÀRIA	<p>Competència 10. Llegir obres i conèixer els autors i les autores i els períodes més significatius de la literatura catalana, la castellana i la universal</p> <p>CC1. Comprensió literal, interpretativa i valorativa. Idees principals i secundàries. CC2. Estratègies de comprensió per a l'abans, durant i després de la lectura o de la seqüència audiovisual. CC3. Estratègies de cerca, ús de cercadors i tractament de la informació per a la construcció del coneixement. CC9. Períodes literaris i estètics significatius de les literatures catalana, castellana i universal. CC10. Autors i contextos sociohistòrics de les literatures catalana, castellana i universal. CC11. Lectura i comprensió de textos: estructura, aspectes formals, recursos estilístics i retòrics. CC12. Temes i subgèneres literaris. Tòpics. CC14. Lectura d'obres de la literatura catalana, castellana i universal, o juvenils. CC15. Lectura i escriptura sovintejadades sobre temes diversos i en contextos diferents. CC19. Pragmàtica: Registres lingüístics. Gèneres de text. Elements de la comunicació. CC21. Lèxic i semàntica: Expressions comunes, frases fetes. Lèxic precís i apropiat a contextos concrets i quotidians. Camps lexico-semàntics. Mecanismes de formació de paraules. Relacions semàntiques. Canvis en el significat de les paraules. Estratègies digitals de cerca lèxica. CC23. Llenguatge audiovisual.</p> <p>Competència 11. Expressar, oralment o per escrit, opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant gèneres, i interpretant i valorant els recursos literaris dels textos</p> <p>CC4. Estratègies per a la producció de textos escrits i audiovisuals: l'escriptura i la creació audiovisual com a procés. CC5. Adequació, coherència, cohesió, correcció i presentació. Normes ortogràfiques. CC7. Elements prosòdics i no-verbals. CC8. Textos orals formals i no-formals, planificats i no planificats. CC9. Períodes literaris i estètics significatius de les literatures catalana, castellana i universal. CC10. Autors i contextos sociohistòrics de les literatures catalana, castellana i universal. CC11. Lectura i comprensió de textos: estructura, aspectes formals, recursos estilístics i retòrics. CC12. Temes i subgèneres literaris. Tòpics. CC14. Lectura d'obres de la literatura catalana, castellana i universal, o juvenils. CC16. Formes de cortesia i respecte en les interaccions orals. CC19. Pragmàtica: Registres lingüístics. Gèneres de text. Elements de la comunicació. CC20. Fonètica i fonologia: Símbols fonètics amb la pronunciació de fonemes d'especial dificultat. Patrons bàsics de ritme, d'entonació i accentuació de paraules i enunciat. CC21. Lèxic i semàntica: Expressions comunes, frases fetes. Lèxic precís i apropiat a contextos concrets i quotidians. Camps lexico-semàntics. Mecanismes de formació de paraules. Relacions semàntiques. Canvis en el significat de les paraules. Estratègies digitals de cerca lèxica. CC22. Morfologia i sintaxi: Categories gramaticals. Sintaxi de l'oració. Connectors. Elements d'estil. CC23. Llenguatge audiovisual.</p>
D. ACTITUDINAL I PLURILINGÜE	<p>Actitud 1. Adquirir l'hàbit de la lectura com un mitjà per accedir a la informació i al coneixement, i per al gaudi personal; i valorar l'escriptura com un mitjà per estructurar el pensament i comunicar-se amb els altres</p> <p>CC15. Lectura i escriptura sovintejadades sobre temes diversos i en contextos diferents. CCD2. Entorn personal d'aprenentatge (EPA) i dossiers personals d'aprenentatge (portafolis digitals) (CCD18, CCD19).</p> <p>Actitud 2. Implicar-se activament i reflexiva en interaccions orals amb una actitud dialogant i d'escolta</p> <p>CC16. Formes de cortesia i respecte en les interaccions orals. CCD1. Sistemes de comunicació i entorns de treball digital per a l'aprenentatge en col·laboració i al llarg de la vida, atenent a les formes de cortesia (CCD20, CCD21, CCD22, CCD24). CCD2. Entorn personal d'aprenentatge (EPA) i dossiers personals d'aprenentatge (portafolis digitals) (CCD18, CCD19).</p>

Àmbit científicotecnològic

CCD13. Fonts d'informació digital: selecció i valoració (simuladors de models físics i químics, aplicacions autocorrectives)

Fonts d'informació digital: selecció i valoració.

Informació i comunicació com a fonts de comprensió i transformació de l'entorn social: comunitats virtuals, globalització, interacció a Internet, xarxes socials.

Cerca de dades en diferents fonts i anàlisi crítica de la informació trobada.

CC16. Teories i fets experimentals. Controvèrsies científiques. Ciència i pseudociència

Lectura crítica de textos per interpretar coneixements.

Lectura crítica de textos de temàtica científica.

Lectura de recerques fetes per altres i anàlisi crítica dels procediments emprats per a la recollida de dades i de les evidències que es mostren.

Lectura de mapes geològics.

CC25. Aparells i sistemes d'informació i comunicació

Reflexionar sobre les possibilitats de construir el que es demana, obtenir informació i decidir el que ha d'incorporar el projecte.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Cercar informació, avaluar-la críticament i prendre decisions justificades sobre alguns efectes de l'activitat humana en el medi: contaminació, desertificació, afebliment de la capa d'ozó i producció i gestió dels residus.

Àmbit matemàtic

Competència 1. Traduir un problema a llenguatge matemàtic o a una representació matemàtica utilitzant variables, símbols, diagrames i models adequats

La comprensió del problema assumint el contingut, simplificant el que calgui i determinant la informació que aporta i la que demana.

Àmbit social

Competència 3. Interpretar que el present és producte del passat, per comprendre que el futur és fruit de les decisions i accions actuals

CC1. Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.

Competència 6. Aplicar els procediments de l'anàlisi geogràfica a partir de la cerca i l'anàlisi de diverses fonts, per interpretar l'espai i prendre decisions

CC18. Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports. Eines d'orientació espacial.

7. SEQÜÈNCIA DIDÀCTICA D'UNA ACTIVITAT DE LECTURA GUIADA

En una seqüència de lectura guiada el docent disposa de dues eines clau d'intervenció didàctica:

- La **conversa guiada**, ja sigui amb tot el grup classe o en petit grup i parelles a partir de guies de lectura.

- El **modelatge del mestre**. En diferents moments de la lectura s'incorporen petits modelatges del docent per mostrar com ho fa un lector expert per comprendre un text, posant veu al pensament i verbalitzant davant dels alumnes les accions que es duen a terme i aplicant-les.

Les activitats de lectura guiada són pràctiques variades que no tenen una única manera de procedir, i si bé podem establir una seqüència didàctica, aquesta sempre serà orientativa, no s'ha de seguir al peu de la lletra. Els diferents passos assenyalats en cada moment del procés lector es poden canviar d'ordre, donar més rellevància a uns que a d'altres, i entretenir-nos en algun punt o bé passar-hi per sobre en funció de les necessitats de comprensió del text, les exigències de l'activitat i dels coneixements dels alumnes.

Aquesta seqüència didàctica vol ser una eina que orienti en la planificació d'activitats de lectura guiada.⁸ A continuació es despleguen els diferents aspectes de la seqüència didàctica per a la lectura guiada, amb alguns exemples d'intervenció en la conversa guiada i el modelatge.

7.1. Abans de la lectura

ABANS	<p>Creació d'expectatives</p> <p>El docent contextualitza el tema i desvetlla l'interès i la motivació per la lectura.</p> <p>Conversa guiada per activar coneixements previs relacionats tant amb el tipus de text com amb el tema de la lectura. Es poden recollir a la pissarra per contrastar-los posteriorment.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Activació de coneixements previs pertinents: <ul style="list-style-type: none"> • del tipus de text • del contingut • Cal assegurar-se que els alumnes disposin dels coneixements previs necessaris per abordar la lectura. Compensar-ho amb imatges, cerca per Internet, mirar DVD... • Valorar l'anticipació de mots o conceptes clau necessaris per a la comprensió del text (tenir en compte l'etimologia de les paraules, les derivacions...). 	<p><i>Què en sabeu de...? Heu sentit alguna vegada parlar de...? Quin tipus de text és? Com ho feu per llegir un text com aquest i entendre'l? Teniu algun truc que us fa la lectura més fàcil? Us fixeu en el títol, en paraules que destaquen...?</i></p>
	<p>Formulació d'hipòtesis de continguts o anticipacions</p>	<p><i>Què creieu que aprendreu amb aquesta lectura? Feu un cop d'ull al text (estructura, títols, gràfics, il·lustracions...). De què pot tractar la lectura? Escriviu la vostra opinió inicial sobre el tema o a partir d'una pregunta. Quines preguntes us suggereix la lectura?</i></p>
	<p>Precisió de l'objectiu de la lectura i de l'objectiu d'aprenentatge</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fixar i compartir els objectius: Comunicar els objectius que pretenem, allò que esperem que sàpiguen en acabar la lectura. Registrar-los a la pissarra. 	<p><i>Llegirem per saber..., Quan acabeu la lectura haureu de saber/fer..., Avui aprendrem a...</i></p>

⁸ Seqüència didàctica elaborada a partir de D. Cassany . *Ensenyar llengua*, I. Solé. *Estratègies de lectura*. E. Queralt. *Més enllà de les lletres*, i materials de formació del SEDEC i de l'ILEC. La podeu trobar a l'Annex 2.

7.2. Durant la lectura

DURANT

Lectura per fragments o paràgrafs

Els alumnes fan la **lectura silenciosa** d'un fragment (ja sigui només un paràgraf o diversos) o **lectura en veu alta** i subratllen les paraules i/o expressions que no han entès. Per assegurar la comprensió de la tasca cal tenir cura en les instruccions que donem als alumnes, han de ser explícites, breus i entenedores. Treball amb guies de lectura.

Conversa col·lectiva

Per compartir idees, dificultats de comprensió, descobertes... Dedicar un temps inicial a aquests aspectes permet predisposar l'alumne a l'aprenentatge, i situar un punt de partida que li permetrà prendre decisions sobre les actuacions cognitives posteriors que durà a terme.

Aplicació d'estratègies de comprensió

Lectura expressiva per part del docent del paràgraf. Contrastar el que els alumnes havien predit amb el que el text aporta. (Fer prediccions i comprovar-les, formular preguntes, establir relacions o connexions, identificar idees principals, secundàries i del tema del paràgraf, trobar el tema de cada paràgraf. Elaborar frase, resum o títol sobre el paràgraf llegit, fer recapitulacions, fer inferències...

Modelatge per part del docent d'alguna estratègia lectora en un paràgraf del text.

Donar títols o idees globals i a mesura que van llegint seleccionar els que els sembla que representen millor el contingut del paràgraf.

Identificar el valor dels nexes en relació amb l'organització de les idees del text.

Construcció conjunta del significat del text

- Anar trobant la relació entre les diferents frases i els diferents paràgrafs.
- Anar establint relacions amb els coneixements previs, els interrogants inicials i les hipòtesis plantejades anteriorment.
- Elaborar una frase – resum – títol sobre el paràgraf llegit.

Comprovació de la comprensió

- Formulació de preguntes de diferent nivell: literals, de reorganització de la informació i interpretatives.
- Continuar la lectura del segon paràgraf i de la resta del text fent les tasques anteriors.
- Formular preguntes de tipus divers que vagin guiant la lectura.
- Resoldre buits de comprensió per procediments diversos.

Control de la comprensió i solució de les dificultats

- Recuperar i revisar l'objectiu de la lectura.
- Detectar dificultats.
- Planificar les accions a dur a terme.
- Recuperar altres coneixements i estratègies per resoldre les dificultats de comprensió apreses en altres situacions d'aprenentatge.
- Formular hipòtesis de continuïtat.

Llegiu en veu baixa el primer paràgraf/fins a... Subratlleu les paraules que no entengueu. Parleu amb el company/a del costat sobre el que no heu entès. Us podeu ajudar.

Quines dificultats de comprensió heu trobat? Quines paraules del text no heu entès o us ha costat d'entendre?

Coincideix el que havieu pensat que explicaria el text amb el que diu?

Ara us ensenyo com ho faig jo per... en aquest paràgraf...

Quina us sembla que és la idea principal d'aquest paràgraf?

"A grans trets, doncs" caldrà entendre-la com una recapitulació. Si comença amb "per tant", anuncia un redactat conclusiu.

El text està dividit en ... apartats i de cadascun heu de subratllar les idees principals i resumir-les en una o dues frases.

Què heu entès fins aquí? Què heu après, de nou, fins ara? Què deu voler dir...?

Sense llegir el següent paràgraf, què creieu que deu explicar? Heu trobat alguna paraula que no coneixíeu però heu continuat llegint perquè més o menys l'heu entès?

7.3. Després de la lectura

DESPRÉS

Comprovació el grau d'assoliment dels objectius de la lectura

*S'ha complert en general el que havíeu pensat abans de començar a llegir?
Heu trobat la resposta a les preguntes inicials? (objectiu de la lectura)
Què heu après sobre...?*

Comprovació de la comprensió

- Preguntes de diferents nivells de comprensió: inferencials i crítiques.

Activitats de síntesi

- Inventari d'idees principals
- Resums, esquemes, quadres conceptuals, taules...
- Producció d'algun text oral o escrit
- Donar l'opinió
- Inventar preguntes per als companys
- Practicar la lectura expressiva en parelles

Reflexió sobre el procés de comprensió seguit

*Què hem fet per llegir el text?
Quines estratègies hem utilitzat per entendre el text?
Què us ha costat més de la lectura?
Si tornéssiu a llegir un text d'aquest tipus, com ho faríeu?*

8. EXEMPLES DE LECTURA GUIADA

Títol de la lectura	Àrea	Objectius didàctics que guien la intervenció docent
Llegenda: La mort del Cap d'Estopa	Llengua catalana i literatura	Llegir per identificar i distingir fets reals/històrics i ficció en una llegenda
El dia que em va caure el mur de Berlín	Ciències socials: història	Llegir per fer una lectura crítica Prendre consciència del procés d'aprenentatge (que sabien abans i que saben després).
Què és l'estadística?	Matemàtiques	Llegir i organitzar la nova informació en un esquema
Eureka! (El principi d'Arquímedes)	Ciències de la naturalesa: física	Llegir per comprendre un principi i poder-lo explicar científicament

8.1. Activitat 1: La mort del Cap d'Estopa (Literatura catalana)

La mort del Cap d'Estopa (Joan Amades)

Ramon Berenguer II, *el Cap d'Estopa*, i Berenguer Ramon, *el Fratricida*, eren germans i tots dos governaven alhora els destins de l'Estat; mig any tenia el poder un dels germans, i l'altre mig, l'altre. El que governava vivia al Palau comtal de Barcelona, mentre que el que esperava el torn passava a viure al castell de Port, situat al cim de Montjuïc, al vessant que mira al Llobregat.

Un any, per celebrar el traspàs del govern de l'un a l'altre, decidiren fer una gran cacera. El Cap d'Estopa tingué un somni terrible: somnià la seva reial capa d'ermíni tacada de sang i com si li prenguessin la corona. En emprendre la marxa i deixar el castell, damunt d'aquest i pel costat habitat pel Cap d'Estopa, hi havia una forta nuvolada, mentre que el sol més brillant tocava a l'altra banda. Tot això fou tingut com un mal averany, que mig induí el comte a abandonar la cacera; però, decidit, tirà endavant. Durant tota la marxa, el falcó que portava lligat a la sella del cavall no parava de saltar-li a terra, com volent assenyalar-li un perill.

Arribats al lloc de la cacera, prop d'Hostalric, tothom va tirar pel seu cantó. Quan feia poc que havien començat la correguda, Berenguer Ramon féu dir al seu germà que ja havia caçat dues boniques aus i que les anava a portar a la seva muller a Girona. El Cap d'Estopa es va trobar sol entre uns canyars, prop d'un estany, tenint sempre a la vora el seu falcó, que no parava de voletejar i fer coses estranyes, que augmentaven el mal humor del comte i li feien témer quelcom desagradós. De sobte, li semblà veure passar una figura prop d'ell, mig amagada entre les canyes. El seu falcó se li abraonà de potes al cor i el tapà amb les seves ales. Quan menys s'ho pensava, el comte se sentí ferit per una mà misteriosa armada d'un punyal. La capa del comte es tacà de sang i també l'ala del pobre i fidel falcó, que de seguida es posà a xisclar i, voletejant, fugí cap on es trobaven els altres cavallers caçant; no parà de cridar-los fins a aconseguir que el seguissin i els menà cap a la vora de l'estany, on trobaren mort el comte Ramon Berenguer. Aquest, durant el camí cap a la cacera, com pres d'un estrany pressentiment, havia donat la seva espasa al vescomte Folch de Cardona encarregant-li que amb ella el defensés si li passava quelcom.

Tot seguit va organitzar-se una comitiva cap a Girona. En presentar-se el germà de la víctima, el comte Berenguer Ramon, tots els cavallers es van mirar i van entendre's sense parlar. El falcó del Cap d'Estopa, que per res no s'havia separat del cos del seu amo, es posà a xisclar, com volent dir que era ell l'assassí. Tothom va veure encara en la capa reial el rastre d'una taca de sang. En cantar l'absolta el cabiscor de la seu gironina, portat per una força irresistible i inconscient, no es pogué estar de dir: «Caïm, què has fet del teu germà Abel?». El falcó del Cap d'Estopa, durant tota la cerimònia religiosa, no va parar de voletejar per damunt la testa del germà de l'assassinat.

A la sala del Tinell del castell de Port de Barcelona se celebrà el judici del fet estant assegut al seu tron el comte Berenguer Ramon, presents tots els altres magnats i nobles de la terra. El vescomte Folch de Cardona va fer de jutge, atenent la demanda del Cap d'Estopa. Entre moltes altres coses, va remarcar que el seu senyor havia estat mort per mà de punyal, arma que cap cavaller dels de la cacera no duia, sinó els dos comtes; que el punyal no havia pogut ésser pas el del mort, car aquest el portava al cint, ben net de tota taca, i que a més era ferit per l'esquena, ferida que ell mateix no s'hauria pogut fer; que, en canvi, el comte Berenguer, allí present, no portava el seu reial punyal, puix que, tacat en sang del seu germà, li havia caigut a terra al lloc del crim. En efecte, el germà, pàl·lid, es posà la mà al cint i no es trobà l'arma. Digué també que creia que vindria un altre acusador més eloqüent que ell. Acabada l'acusació,

ningú no havia dit res més en contra del comte; aleshores el de Cardona demanà que fossin obertes les finestres, puix que del Cel esperava un nou acusador. Obertes aquestes, comparegué el falcó del difunt comte, que, entrant per la sala, donà diverses voltes i acabà per posar-se damunt la testa del comte Berenguer, li prengué amb les seves urpes la corona i la llençà a terra. Tothom cregué el falcó com a enviat pel Cel, representant la divina justícia. El vescomte de Cardona reptà i desafià el comte Berenguer davant de la cort del rei de Castella per demanar-li comptes de la mort del seu germà.

Segons els costums d'aquells temps, quan un cavaller demanava a un rei un judici contra un altre, aquest no podia negar-se a acceptar-lo, car, altrament, es feia ell mateix culpable del delicte atribuït. Havia d'acceptar el duel, i si perdia era tingut com a culpable i atreïa damunt seu tot el pes de la culpa i tot el rigor de la justícia, car era creença que la cosa prenia un caràcter sagrat i que Déu ajudava i protegia el bo i abandonava o castigava el dolent fent-lo perdre en la brega. Berenguer, si us plau per força, hagué d'acceptar, davant la cort de Castella, el repte que li havia llançat Folch de Cardona. Després del primer atac, va caure a terra vençut; aleshores el vescomte li apuntà al cor l'espasa del seu germà i li féu confessar que ell era l'autor de la seva mort. Després de tal afront i tal deshonra, el comte va renunciar la corona a favor del seu nebot, fill de Cap d'Estopa, i se n'anà a lluitar a les croades, on matà moros i guerrejà com un senzill cavaller.

Text i font: La mort del Cap d'Estopa (Joan Amades)
<http://www.xtec.cat/~evicioso/selva/capestop.htm>

Nivell:1r ESO

Tipus de text: Narratiu. Llegenda

Àrea: Llengua i literatura

Objectius:

Llegir críticament una llegenda, tot distingint fets reals (històrics) i fets ficticis (propis de la narració).

Entendre la lectura, tot mostrant quina finalitat pretenia assolir la llegenda en el context de l'època en què es va difondre, ja sigui oralment o per escrit.

Coneixement previs necessaris per a la comprensió:

Els comtats catalans medievals, organització de la societat feudal.

Conceptes clau: Llegenda, comtes de Barcelona, fets històrics, fets ficticis, ficció i realitat, tergiversació de fets.

Suports:

Full d'activitats.

Observacions:

El contingut històric on s'ubica la lectura té a veure amb el currículum de 2n d'ESO. Per tant, farem una pinzellada històrica sense entrar en excés en el que es treballa en el curs següent a la matèria de Ciències Socials. L'alumne, però, ja disposa d'uns coneixements bàsics sobre l'edat mitjana i l'organització de la societat medieval, a partir del treball fet al cicle superior de primària. L'objectiu de l'activitat, doncs, no és entrar gaire en la història, només proporcionar la informació necessària que han de permetre assolir l'objectiu d'aprenentatge (identificar fets reals i fets ficticis).

Guia d'intervenció docent

Abans de la lectura

Mantindrem una conversa que ens permetrà presentar l'activitat i compartir amb els alumnes l'objectiu d'aprenentatge i amb quina finalitat llegirem el text.

- **Activació dels coneixements previs**

«Avui llegirem una llegenda. Aprendre què són les llegendes, quines característiques tenen i com, mentre llegim, mentre entenem el que llegim, podem anar identificant aquestes característiques».

Aquesta conversa també ha de servir per detectar i activar coneixements previs sobre el món de les llegendes.⁹

⁹ Les llegendes són narracions, orals o escrites, que tenen una aparença històrica, però que han estat inventades per explicar l'origen d'un fet, d'un nom, d'un personatge...

- Segur que molts de vosaltres sou seguidors de la sèrie (o dels jocs d'ordinador) [Game of thrones](#). Si us demanés que em diguéssiu fets o personatges reals –ja siguin creïbles o històrics– (els cavallers o els reis) i fets o personatges ficticis –ja siguin imaginaris o fantasiosos– (els dracs o els gegants) d'aquesta sèrie, me'n sabríeu dir uns quants, oi? Vinga, provem-ho!
- Fixem-nos en un altre exemple diferent: Mireu el tràiler de la pel·lícula [Bruc](#) i:
 - Sabríeu deduir en quina època històrica succeeixen els fets?
 - Quin és el conflicte bèl·lic que desenvolupa la pel·lícula?
 - Reconeixeu algun dels paisatges que apareixen en la pel·lícula?
 - Quin significat té el comentari següent que diu un personatge en el tràiler: «Si el mateu, el convertireu en llegenda».
 - Recordeu alguna llegenda que tingui a veure amb aquest fet històric? Què hi ha de veritat en aquesta llegenda? Quina part és ficció?¹⁰
- Per tant, algunes narracions, ja siguin escrites, orals o audiovisuals, combinen fets reals, que són històrics, i fets ficticis, que són totalment imaginaris o fantasiosos. Aquest és el cas de les llegendes. Avui en llegirem una. En coneixeu alguna altra?, quina? Sabríeu dir quina part és històrica i quina fictícia?
- Per què les llegendes tergiversen o transformen la realitat? Són molt diferents les llegendes tradicionals de les [llegendes urbanes](#)? Quina finalitat tenen, doncs, les llegendes? Què en pensem?
- La llegenda d'avui ens explica un fet que va passar cap a finals del segle XI (l'any 1082). En quina època històrica ens situem? Com s'organitzava la societat d'aquella època? Qui governava Catalunya en aquella època?

• Formulació d'hipòtesis

S'aprofita per fer una breu reflexió sobre la situació d'aprenentatge que es vol treballar i es comença a centrar l'atenció en la lectura a partir del títol de la llegenda. La formulació d'hipòtesis té un doble objectiu: d'una banda facilitar l'entrada en la lectura, però també vincular a la comprensió de la lectura el treball d'un objectiu de contingut literari.

- Si ens fixem en el títol podem deduir qui serà el protagonista de la llegenda? Qui deu ser en [Cap d'Estopa](#)? Com deuria morir? Per què la seva mort és motiu per esdevenir llegenda?
- Què significa la paraula [estopa](#)? Per què li devien posar aquest sobrenom a [Ramon Berenguer II](#)? En què s'assembla el fil d'estopa a en Berenguer Ramon II?

¹⁰ <http://ampaelvinyetcontes.blogspot.com.es/2012/09/la-llegenda-del-timbaler-del-bruc.html>

- **Posada en comú de l'objectiu de lectura**
 - Llegir críticament una llegenda per distingir fets reals (històrics) de fets ficticis (propis de la narració).
 - Entendre la lectura per fer explícita quin objectiu pretenia assolir la història en el context de l'època en què es va difondre, ja sigui oralment o per escrit.
- **Posada en comú de l'objectiu d'aprenentatge**
 - Ser capaç de distingir realitat i ficció en una llegenda i justificar el sentit i la finalitat d'aquesta llegenda tenint en compte les seves característiques.

Durant la lectura

Es comença llegint per parelles els **dos primers paràgrafs**. Mentre llegeixen se'ls demana que apliquin les estratègies que coneixen per aclarir el significat de les paraules que no entenen i les verbalitzin amb els seu company/a.

Un cop llegits, el docent ha d'iniciar una conversa col·lectiva i fer adonar els alumnes que hi havia dos comtes que compartien govern, i no un com és costum.

- Com és que governen dos comtes alhora?
- Quin sentit té que dos germans tinguin el mateix nom, però capgirat? Per què creieu que els seus pares van prendre aquesta decisió?
- Quin comtat governaven?
- Per què creieu que a Berenguer Ramon se'l coneix com el Fratricida? (Si els alumnes no coneixen el significat de la paraula, poden fer hipòtesis que es verificaran més endavant.)
- Què és un ermini? Per què anomena **reial** la capa d'ermini? Tothom podia portar una capa d'ermini?
- Quin significat creieu que té el somni que té Ramon Berenguer II? Els somnis són ficció o realitat?
- Què és un mal averany? Segons la llegenda, el somni de Ramon Berenguer i el cel ennuolat són un mal averany. L'actitud del falcó,¹¹ però, la podríem considerar, també, com un mal averany?
- Com podríem saber si el que ens explica aquest fragment de la lectura és real (històric) o fictici? Què ens podria ajudar a saber-ho?

Es facilita una taula als alumnes perquè hi anotin els aspectes indicats dels paràgrafs que han llegit. Els alumnes poden fer aproximacions o consultes a d'altres fonts per verificar les aportacions.

		Paràgraf 1	Paràgraf 2
Personatges			
Espai			
Temps			
Què ens explica?	Fet històric		
	Fet fictici		

¹¹ Si es creu necessari es pot comentar l'art de la falconeria durant l'edat mitjana, consistent a criar falcons i fer-los servir per caçar. Es tracta d'una simbiosi entre home i animal, una relació que beneficia totes dues espècies. Amb l'aparició de les armes de foc, acaba decaient-ne l'ús.

El **tercer paràgraf** l'ha de llegir el docent, fent-ne una lectura expressiva. El docent aprofita aquest moment per mostrar als alumnes quines estratègies aplica per comprendre el text (clarificació de vocabulari –canyars, abraonà, menà...–, plantejament de prediccions – Berenguer Ramon deixa sol el seu germà per...–, connexions amb d'altres parts del text – comportament del falcó...–, etc.). S'aprofita, si la situació ho requereix, per parlar sobre la lectura expressiva i quines estratègies es poden fer servir per preparar una lectura en veu alta.

Un cop llegit, es clarifiquen entre tots les paraules que no s'entenen. Després es fa la comprovació de les hipòtesis fetes sobre la mort d'en Cap d'Estopa. I se'n fan de noves sobre qui l'ha mort i el perquè.

Se'ls torna a demanar que completin la taula amb noves dades d'aquest tercer paràgraf.

		Paràgraf 3
Personatges		
Espai		
Temps		
Què ens explica?	Fet històric	
	Fet fictici	

El **quart** i el **cinquè paràgrafs** els llegeixen individualment. Es torna a compartir la lectura i s'aclareixen les paraules que no entenen i es parla sobre els fragments llegits i es fan preguntes de comprensió:

- Què és una absolta?
- En què consisteix la feina d'un cabiscol?
- Què vol dir...?
 - «tots els cavallers es van mirar i van entendre's sense parlar»
 - «va ser mort per mà de punyal»
- És creïble real que els xiscles del falcó o el vol que fa damunt de Berenguer Ramon l'incriminin? Quina explicació podem trobar a aquest comportament del falcó?
- La reacció del cabiscol és creïble o l'hem de considerar fictícia?
- Quins dos personatges van acusar Berenguer Ramon de matar el seu germà?
- Per què hem de considerar el falcó del Cap d'Estopa l'«acusador més eloqüent»?
- En què consisteix la «divina justícia»?

En acabat, es torna a emplenar la taula amb la informació d'aquests dos paràgrafs:

		Paràgraf 4	Paràgraf 5
Personatges			
Espai			
Temps			
Què ens explica?	Fet històric		
	Fet fictici		

El **darrer paràgraf** el llegeix el docent en veu alta. Es comenta col·lectivament el paràgraf i es focalitza l'atenció en els costums medievals per determinar si un acusat era culpable o innocent:

- Com ho feien per saber si un acusat era culpable o innocent? Podríem considerar que el que es diu en la lectura és creïble?
- Com acaba la llegenda? El final de la llegenda és històric o fictici?

La lectura s'acaba omplint la taula per al sisè i últim paràgraf:

		Paràgraf 6
Personatges		
Espai		
Temps		
Què ens explica?	Fet històric	
	Fet fictici	

Després de la lectura

En una conversa oberta es fa una reflexió sobre la llegenda i la relació d'aquests dos germans tal com ens ha arribat a partir de les fonts històriques (es recomana de fer una consulta enciclopèdica que permeti una reflexió sobre l'objectiu d'aprenentatge de l'activitat):

- Preguntem si han deduït què vol dir *fratricida* o necessiten consultar una font externa.
- Tradicionalment molts reis històrics han rebut un malnom. Per què creieu que es feia, això?
- Els dos personatges que acusen Berenguer Ramon són el vescomte de Cardona i el falcó del Cap d'Estopa, però com ho fa cadascun d'ells?

Vescomte de Cardona	Falcó

- Quina de les dues acusacions creus que té més credibilitat?
- Al final es resol l'acusació amb un duel. Creieu que és una manera justa de saber si una persona és innocent o culpable d'un delictes?

Per tancar l'activitat:

- a) Es posa en comú una pregunta de reflexió per donar resposta a l'objectiu d'aprenentatge que s'ha pretès assolir amb aquesta activitat:

Quina finalitat considereu que tenen les llegendes? Argumenteu la vostra resposta amb exemples de la lectura.

- b) Es posa en comú les estratègies de lectura que s'han aplicat per llegir aquesta llegenda i que ens han servit per entendre la història i diferenciar els fets ficticis dels fets històrics, en el marc de les característiques d'una llegenda.

- c) Es reflexiona sobre la manera com s'ha llegit aquest text (lectura en veu alta i lectura amb aturades) i com ens ha servit per a la comprensió del text.

8.2. Activitat 2: El dia que em va caure el mur de Berlín (Ciències Socials)

El dia que em va caure el mur de Berlín

Diari de Girona

DdG

www.diaridegirona.cat

DIARI CONTROLAT PER L'OFICINA DE JUSTIFICACIÓ DE LA DIFUSIÓ. PROHIBIDA QUALSEVOL REPRODUCCIÓ ALS EFECTES DE L'ARTICLE 32.1. PARÀGRAF SEGON DE LA LLEI DE PROTECCIÓ DE DADDES.

EL BOULEVARD

PER **Jordi Bosch**

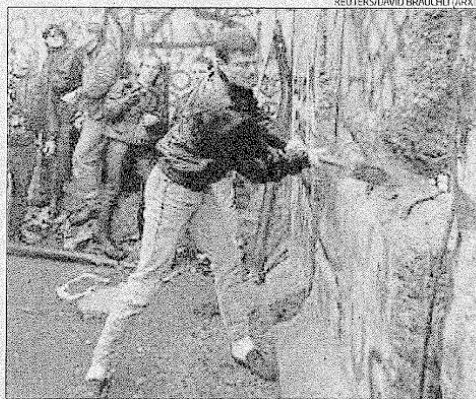
No m'he equivocat amb el títol. No estic parlant del dia en què va caure el mur de Berlín, esdeveniment del qual arribarem diumenge vinent al vint-i-cinquè aniversari. El títol és correcte. Pocs dies després d'aquella nit històrica vaig visitar Berlín per curiositat i tafaneria. El mur estava essent enderrocat ràpidament i cadètica per pròpia iniciativa de la gent. Aquell dia de novembre de 1989 molts agafàvem trocets de la part exterior del mur en el seu cantó occidental, que durant anys havien estat pintats en vius colors per tota mena d'artistes. Lògicament, per l'altra banda, la de Berlín Oriental, la comunista, una cosa tan senzilla com pintar no era possible. Si algú s'hi acostava, superant totes les mesures de seguretat, senzillament li focien un tret. Vaig aturar-me per veure com uns nois intentaven endur-se sencer un troç de mur amb una pintura que semblava d'un artista important. Sobtadament es va desplomar. Els va deixar ferits i a alguns vianants, com jo, ens colpejaren alguns rocs. D'això els podria informar prou bé el meu turmell. Em va caure el mur. D'això en diuen sentir el pes de la història.

Riccardo Ehrman és un periodista italià, florentí, fill de jueus polacs, que viu, ja jubilat, en un àtic ple de flors a la terrassa del barri madrileny de la Latina amb la seva dona, una espanyola nascuda a Guadalajara. Va treballar molts anys a l'agència italiana de notícies ANSA, en nombrosos destins fins a retirar-se a Madrid. Riccardo és el periodista que va donar la primícia de la caiguda del Mur de Berlín, trenta minuts abans que qualsevol altre mitjà del món, perquè va saber llegir entre línies el que acabava de dir el portaveu del govern de l'Alemanya comunista. Avui encara sovinteja alguns ambients periodístics madrilenys i no fa gaire era el centre d'una tertúlia de periodistes on ens va explicar com va anar la història real. El més sorprenent és que ell fou el desencadenant de la caiguda del mur.

Ehrman fou destinat avançats els vuitanta com a corresponsal de la seva agència a Berlín Oriental perquè sabia parlar alemany i començava a estar clar que les coses canviarien.

El dia que em va caure el mur de Berlín

Un periodista italià, avui jubilat a Madrid, em va explicar que una pregunta seva al portaveu del règim comunista ho va desencadenar tot

La caiguda del mur de Berlín, al novembre de 1989.

Es va guanyar la confiança de molta gent del règim gràcies a la cuina italiana i espanyola que oferien a casa seva ben regada amb bons vins. Això del menjar sempre ha estat decisiu en el decurs de la història. Al novembre de 1989, a Txecoslovàquia i Hongria els governs ja s'enfonsaven i gent de tots els països del bloc comunista aprofitaven aquests territoris per fugir a Europa Occidental. Hi ha gent jove que no s'ho creurà, però no fa gaires anys hi havia europeus que no podien marxar lliurement dels seus països. Aquella tarda del dia 9, quan Riccardo anava cap a la

roda de premsa del portaveu del govern, una misteriosa trucada li va insinuar que fos molt dur i insistent preguntant-li pel fracàs de les disposicions sobre viatges a l'estranger.

Tot va anar molt de pressa. El corresponsal va arribar tard i va seure a terra davant del polític. Demanava la paraula però no l'hi donava. Quan acabava la roda de premsa es va aixecar i va preguntar què faria el govern davant del fracàs de la llei de viatges. El portaveu, neguïtós, va buscar uns papers a la seva butxaca «vui hem decidit aixecar totes les restriccions de viatge a l'estranger». Ningú li va donar importància perquè no era la primera vegada que ho escoltaven. Va preguntar quan entraria en vigència. «Ara, immediatament», li va contestar. En aquell moment ell interpretava que li estaven dient que restava obert el mur de Berlín i que ho expliqués al món. «Cap altre company ho va interpretar com jo, recollien mecànicament blocs i gravadores. Vaig sortir corrents per trobar un telèfon, els meus caps a Roma es van fiar de mi i llançarem el flaix donant la notícia». Passava el temps i cap més mitjà feia cap comentari. Riccardo va pendre el cotxe i s'en va anar cap al punt fronterer anomenat Checkpoint Charlie. Diverses desenes de persones discutien amb guàrdies perquè els deixessin passar a Berlín Occidental. El varen reconèixer, gairebé vitorejar, i és que Riccardo no sabia que la roda de premsa havia estat, contra tot costum, emesa en directe per televisió «sí, sóc el que ha fet la pregunta i ja ha vist el que m'han contestat, preguntat al seu cap». La policia trucava i ningú aclariria res, de cop la tanca es va aixecar i la gent va començar a travessar el mur: Quan dies després vaig anar a Berlín, un seguidici de càmeres de televisió rodejaven Willy Brandt, alcalde de Berlín durant la construcció del mur, canceller alemany i President de la Internacional Socialista. Vaig voler fer-me una foto amb ell. Impossible. De fet, no calia. El mític fotògraf Pablito ja havia fet prou bé la feina a la plana 16 de l'exemplar del dia 6 d'agost de 1982 de *Los Sittos* de Girona, predecessor d'aquest diari.

Text i font: El dia que em va caure el mur de Berlín (Jordi Bosch) Diari de Girona. Diumenge 2.11.2014		Nivell: 4t ESO
Tipus de text: Notícia	Àrea: Ciències Socials	
Funció de la lectura en la unitat didàctica	Activadora i motivadora	
Objectius:		
<ul style="list-style-type: none"> • Aprendre a resoldre les dificultats d'interpretació d'un article periodístic. • Apropar-se a les vivències dels testimonis d'un fet rellevant. • Contrastar fonts històriques. • Valorar la influència dels mitjans de comunicació en els fets històrics contemporanis. 		
Coneixement previs necessaris per a la comprensió:		
Història de la Segona Guerra Mundial, acords de pau i primera postguerra, capitalisme, comunisme.		
Conceptes clau: Lliure circulació de persones, guerra freda, política de blocs.		
Suports (tecnològics):		
Ordinador, canó de projecció i qüestionari de coneixements previs (formulari digital o paper).		
Observacions:		
La lectura es treballa a l'inici de la unitat didàctica sobre la guerra freda.		

Guia d'intervenció docent

Abans de la lectura

1. Presentació de l'activitat

Presentem l'encàrrec de feina sense concretar el tema: «Avui llegirem un article periodístic sobre un fet històric recent».

2. Activació dels coneixements previs sobre el tema i generació d'expectatives

Presentarem un [vídeo](#) als alumnes, amb imatges relacionades amb la història del mur i amb la cançó «Libre», de Nino Bravo, com a fons musical.

Conduïrem una conversa sobre el vídeo:

- De què parla la cançó?
- A quina època us sembla que pertanyen les imatges?
- Quina relació tenen les imatges i la cançó?
- Per què penseu que el músic va fer una cançó d'un fet històric contemporani?
- Algú de vosaltres ha visitat Berlín? N'heu sentit a parlar? Sabeu què era el mur i quina funció tenia?

3. Concreció del tema

«El 2014 va ser el XXV aniversari de l'enderrocament del mur de Berlín i la premsa en va parlar molt. Un d'aquells articles és el que llegirem avui».

4. Formulació d'hipòtesis i prediccions

Continuem la conversa:

- Feu-hi un cop d'ull: fixeu-vos en el títol i la imatge. De què parlarà?
- Llegiu l'entradeta que acompanya el títol (lead): què permet deduir? Això modifica la predicció?

5. Activació de coneixements previs sobre el moment històric

- Recordeu com queda el mapa d'Europa, després dels tractats de Potsdam? Fixeu-vos en el mapa¹² i comenteu el que recordeu.
- En què pensareu si parlem de...?
 - Europa de l'Est i Europa occidental
 - Els dos blocs
 - El teló d'acer

6. Comunicació de l'objectiu de la lectura

Llegirem aquest text per:

- Aprendre a resoldre les dificultats d'interpretació d'un article periodístic.
- Apropar-nos a la percepció dels fets històrics que tenen les persones que els han viscut.
- Aprendre a contrastar fonts històriques.
- Adonar-nos del paper dels mitjans de comunicació en els fets històrics contemporanis.

Durant la lectura

7. Lectura individual

Demaneu als alumnes que llegeixin el text, individualment o bé per parelles, amb el doble encàrrec de detectar problemes de comprensió i d'identificar la seqüència de fets que narra.

Podem suggerir que marquin els punts del text que els costa de comprendre i que elaborin un organitzador gràfic (com ara una línia del temps) per seqüenciar els fets.

8. Relectura guiada

La segona lectura serà guiada. El docent llegirà en veu alta¹³ i s'anirà aturant:

- Quan hi hagi un punt que pot tenir dificultats de comprensió.
- Quan identifiquem una informació que permet seqüenciar els fets.
- Sempre que ho demani un alumne.

¹² Poden consultar el mapa que hagin treballat en la unitat sobre el final de la segona guerra mundial.

¹³ Recomanem la lectura en veu alta per part del docent per facilitar la comprensió i perquè és una oportunitat per proporcionar un bon model de lectura fluïda i expressiva.

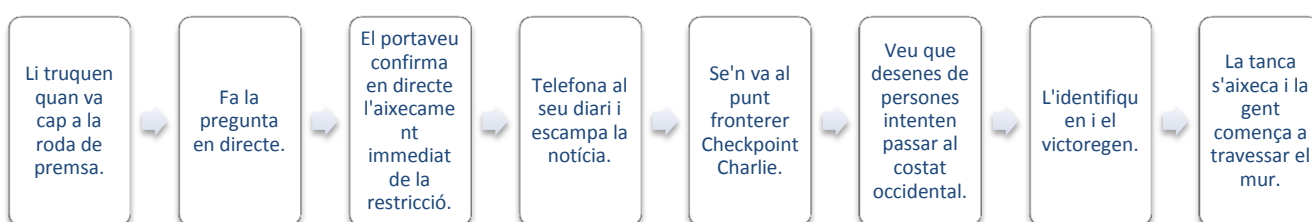
Una dificultat de comprensió que presenta l'article és l'alternança de les persones a qui fa referència: el periodista Riccardo Ehrman, el periodista que escriu l'article Jordi Bosch. Per ajudar els alumnes a identificar la persona, ens podem aturar al final de cada paràgraf o fragment i anotar a la pissarra qui parla i de qui parla:

FRAGMENT	QUI PARLA	DE QUI PARLA
Paràgraf 1	Jordi Bosch	De Jordi Bosch
Paràgrafs 2,3,4	Jordi Bosch	Riccardo Ehrman
Paràgraf 5: «El corresposnal va arribar tard i...»	Jordi Bosch	Riccardo Ehrman
P.5: «Avui hem decidit aixecar totes les ...»	Portaveu	Govern
P.5: «En aquell moment ell interpretava...»	Jordi Bosch	Riccardo Ehrman
P.5: «Cap altre company ho va interpretar com jo...»	Riccardo Ehrman	Riccardo Ehrman
P.5: «Riccardo va prendre el cotxe i...»	Jordi Bosch	Riccardo Ehrman
P.5: «Quan dies després vaig anar a Berlín...»	Jordi Bosch	Jordi Bosch
P.5: «El mític fotògraf Pablito...»	Jordi Bosch	Fotògraf Pablito

Altres punts on ens aturarem per verificar i solucionar la comprensió:

- Inici paràgraf 5. En què us sembla que consistia la «lleï de viatges»? (A partir del que s'ha llegit fins aquest punt, els alumnes ho poden inferir.)
- Final paràgraf 5. Qui deuen ser Willy Brandt? I Pablito? (L'article aclareix a continuació qui va ser Willy Brandt; per identificar qui fou Pablito, caldrà proporcionar als alumnes informació addicional: va ser un fotògraf del diari *Los Sitios* de Girona, de molt prestigi a la ciutat, que va treballar amb Bosch quan aquest era un periodista novell; Bosch l'admirava i, de fet, l'esmenta en més d'un [article](#).)

Aprofitarem també les aturades per anar seqüenciant a la pissarra en forma de línia del temps els fets viscuts per Riccardo el dia que va caure el mur:

També es poden fer aturades per ajudar els alumnes a representar-se l'excepcionalitat de la situació, fent-los preguntes perquè hi reflexionin, com ara:

- Per què el portaveu estava neguitós durant la roda de premsa?
- Per què Riccardo va sortir corrent buscant un telèfon? Era tan important explicar això a la resta del món?
- Com és que la gent tenia tanta pressa a travessar el mur? No es podien esperar a l'endemà?
- Com expliqueu la reacció dels guàrdies del Checkpoint?

9. Comprovació d'hipòtesis i d'inferències

«Coincideix el que havíeu pensat que explicaria el text amb el que hi diu?» (contrastem les prediccions que s'hagin plantejat).

Després de la lectura

10. Treball del lèxic

Quines paraules del text no heu entès o us ha costat d'entendre? Elaborem un glossari d'aquestes paraules i construïm una idea relacionada amb el text per a fixar-les.

Ex. El checkpoint Charlie era el lloc de vigilància on...

Algunes paraules que potser són noves: corresponsal, roda de premsa, portaveu, neguitós, restricció, vigència, *checkpoint* i victorejar.

11. Activitat de síntesi

- Imagina que ets un periodista que, com Riccardo Ehrman, va assistir a la roda de premsa del dia 9 de novembre de 1989 del govern de la RDA. Explica la teva versió dels fets.

Foto: WikimediaCommons. Bundesarchiv, Bild 183-1989-1109-030 / Lehmann, Thomas / CC-BY-SA 3.0

- En l'article es contraposa l'experiència de Jordi Bosch i la de Riccardo Ehrman. Contrastales en un quadre comparatiu:

Riccardo Ehrman	Jordi Bosch

12. Lectura crítica i contrast de fonts

- Llegeix els dos primers apartats d'aquest [article](#) del diari *Ara*: penses que s'hi dona la mateixa versió dels fets? Quines diferències hi observes? Quina versió et sembla més plausible? (Lectura i reflexió individual.)
- Què creieu que hauria passat amb el mur de Berlín si Ehrman no hagués fet la seva pregunta? Discussiu-ho en grup i prepareu una resposta argumentada.
- Quin paper poden jugar els mitjans de comunicació com a agents històrics? En coneixeu algun altre exemple?

- Com intervé o pot intervenir la ciutadania en els esdeveniments històrics? Creieu que és important exercir els drets d'opinió i d'associació per promoure canvis favorables per a les persones? Poseu-ne exemples.

13. Transferència al món actual

- Altres murs. Actualment al món hi ha zones de conflicte i tensió entre grups socials i països. Cerqueu informació en parelles sobre un d'aquests murs i expresseu les característiques del conflicte. Un cop trobada la informació, compartiu-la amb la resta del grup.

Exemple: Donald Trump vol ampliar el mur que fa frontera entre els EUA i Mèxic. Per què ho vol fer? Quines conseqüències tindria aquest mur?

- http://www.ara.cat/internacional/mur-vergonya-Trump_0_1732626810.html
- La tanca de Melilla <http://www.elcritic.cat/investigacio/el-malson-de-la-tanca-de-melilla-2004-2014-5147>
- El mur de Palestina <http://www.edualter.org/material/actualitat/palestina/mur.htm>

14. Comprovar el grau d'assoliment de l'objectiu de la lectura

Reviseu els objectius que ens havíem fixat i valoreu si els hem assolit:

	MOLT	BASTANT	POC
Aprendre a resoldre les dificultats d'interpretació d'un article periodístic.			
Apropar-nos a la percepció dels fets històrics que tenen les persones que els han viscut.			
Aprendre a contrastar fonts històriques.			
Adonar-nos del paper dels mitjans de comunicació en els fets històrics contemporanis.			

15. Reflexionar sobre el procés seguit per fer la comprensió del text

- Què t'ha costat més de la lectura?
- Quines estratègies hem utilitzat per entendre el text?
- Quan tornis a llegir un article de premsa, com ho faràs? En què et fixaràs?

8.3. Activitat 3: Què és l'estadística? (Matemàtiques)

TEXT: Algunes preguntes sobre l'estadística

Font: IDESCAT – Aprèn Estadística – Secundària (<http://aprenestadistica.idescat.cat/secundaria/index.html>)

Algunes preguntes sobre la estadística

Aquests tres enunciats són fruit de l'aplicació de l'estadística. És a dir, expressen de forma sintètica i mitjançant valors numèrics determinats fenòmens i fets de la realitat: la població estrangera, la temperatura mitjana i les llars que reciclen, per exemple.

Per arribar a aquest nivell de coneixement cal aplicar mètodes i fórmules que tradueixin en xifres concretes conjunts de dades sovint complexos, i que permetin extreure conclusions sobre l'objecte de l'estudi.

Així, per determinar el percentatge de població estrangera que resideix a Catalunya, per exemple, ha calgut utilitzar les dades que provenen del Padró continu.

Per saber la temperatura mitjana del mes d'agost, s'han recollit les dades de tots els observatoris de Catalunya i s'han fet alguns càlculs (la mitjana).

O per saber quantes llars reciclen, ha calgut primer preguntar a les llars si reciclaven o no; posteriorment, una vegada recollides totes les respostes i analitzades, s'ha calculat quantes han estat afirmatives sobre el total de respostes. La precisió del resultat final millora a mesura que el nombre de dades recopilades s'incrementa.

Al darrer d'aquests procediments hi ha l'estadística, que té el seu fonament científic en les matemàtiques aplicades, la teoria de les probabilitats i la inferència.

L'estadística, doncs, recopila, analitza, interpreta i representa dades relatives a fenòmens de la realitat.

QUAN S'APLICA L'ESTADÍSTICA?

L'estadística és una ciència que treballa amb dades numèriques. Per tant, es pot aplicar en qualsevol disciplina del coneixement per explicar esdeveniments. És a dir, s'utilitza quan cal tenir dades que ens puguin ajudar a extreure conclusions respecte al fenomen objecte d'estudi.

Per això, s'aplica tant en les ciències físiques i experimentals com en les socials i humanístiques: medicina, economia, biologia, física, sociologia, política, medi ambient, demografia, negocis, esport...

Només cal que ens fem una pregunta i provem de respondre-la recollint tota aquella informació que ens pugui ser d'utilitat:

1. Quin és el percentatge de dones a Catalunya?
2. Quantes famílies catalanes disposen d'un ordinador a casa seva?
3. Quant de temps dediquen homes i dones a les tasques de la llar?
4. Quina proporció dels ciutadans separa de forma selectiva les deixalles?
5. Com han augmentat els preus dels productes de consum en els darrers mesos?
6. Com es repartiran els partits polítics els escons del Parlament en les properes eleccions estatals?
7. Qui treballa més en el sector serveis, els homes o les dones?
8. Quin és el nom més comú entre els nens i les nenes catalanes?

És a dir, qualsevol fenomen pot ser expressat per mitjà de dades i, per tant, analitzat utilitzant la ciència estadística. L'estadística ajuda a respondre preguntes.

D'ON PROVENEN LES DADES QUE FA SERVIR L'ESTADÍSTICA?

Les dades numèriques que utilitza l'estadística provenen de dues fonts principals:

1. Els registres administratius que tenen els diferents nivells de l'Administració – municipal, comarcal, provincial, autonòmic o estatal–, i on consten dades diverses sobre els ciutadans (el padró, per exemple) o les empreses.
2. Les operacions estadístiques (censos i enquestes) que es realitzen per conèixer l'opinió, els hàbits o les característiques de la població o de les empreses. En els censos s'estudien totes les unitats, és a dir, la població total i en les enquestes es recull només un nombre concret de dades que siguin representatives del conjunt de la població analitzada: la mostra.(...)

COM S'EXPRESSEN LES DADES ESTADÍSTIQUES?

Mitjançant xifres, indicadors, taules i gràfics.

Aquests valors numèrics estan expressats habitualment en forma de nombres absoluts, de percentatges o de mitjanes, i es poden representar per mitjà de taules, gràfics de barres, gràfics de línies, gràfics de sectors... En funció de la variable objecte d'estudi, podem utilitzar un tipus de gràfic o un altre.

Quan disposem d'observacions durant diversos anys, podem representar tendències; és a dir, veure com evoluciona en el temps un determinat fenomen: com varien els preus, com canvia l'esperança de vida d'un país, quins guanys té una empresa... És molt habitual que els mitjans de comunicació facin servir dades estadístiques en les notícies, quan parlen de política, d'economia, d'esport, del temps que farà, dels hàbits de consum... Les televisions, per exemple, el dia de les eleccions, abans de conèixer els vots definitius, presenten enquestes d'opinió amb previsions dels resultats finals, i mostren en pantalla gràfics amb el repartiment dels escons del Parlament i dels vots per municipis, el percentatge de vots per partit...

COM ES REALITZA UNA ESTADÍSTICA?

A l'hora de plantejar la realització d'un treball estadístic s'han de tenir en compte algunes qüestions prèvies que són fonamentals perquè els resultats siguin significatius; és a dir, perquè reflecteixin al més fidelment possible el fenomen al qual fan referència.

En primer lloc, i després de plantejar-nos la pregunta per a la qual volem obtenir resposta, cal triar correctament la mostra. Aquesta és, probablement, una de les etapes més importants, ja que si cometem algun error inicial afectarà tota l'estadística, probablement de forma negativa.

Després d'aquesta primera fase, s'han de recollir de forma sistemàtica totes les dades, i introduir-les en fulls de càlcul o bases de dades per tenir-les ben organitzades. Els programes informàtics faciliten molt la feina a l'hora de crear i manipular els arxius de dades.

Posteriorment, quan ja tenim tota la informació necessària cal començar a tractar matemàticament les xifres d'acord amb el procediment que hem previst a l'inici i en funció de la pregunta a la que volem respondre. Obtindrem percentatges, mitjanes i mesures de dispersió (variància, desviació estàndard, etc.), indicadors que ens aniran aproximant al resultat final.

Per acabar, només caldrà analitzar amb rigor les dades obtingudes que ens ajudaran a interpretar els resultats obtinguts. El dubte inicial s'haurà transformat en respostes documentades. Podem arrodonir l'estudi amb la representació gràfica de la informació que representarà visualment allò que hem esbrinat.

L'ESTADÍSTICA ÉS AL NOSTRE ABAST?

I tant! L'estadística no és una ciència hermètica a l'abast d'unes poques persones. Nosaltres mateixos ens podem plantejar la realització d'estudis molt senzills per posar en pràctica els mètodes estadístics:

1. Quantes vegades surt cada número del dau si el llancem 100 vegades? I si el llancem 1.000?
2. Quants nens i joves de la meua escola tenen els cabells rossos? I els cabells foscos?
3. Quants dies ha plogut durant el curs escolar?

L'estadística és a l'abast de tothom. Només cal saber com aplicar el mètode i no tenir por de les matemàtiques.

L'ESTUDI ESTADÍSTIC, PAS A PAS

http://aprenestadistica.idescat.cat/secundaria/activitats/common/est_pasapas.shtml

1 Formulem una pregunta

Exemple: Quin ús fan els joves de les noves tecnologies de la informació i la comunicació: mòbils i Internet?

Instrument: el dubte i la pregunta

2 Recopilem dades d'informació

Analitzem si es disposa d'informació estadística o administrativa sobre el tema a estudiar. En cas contrari, realitzem enquestes i buidatge de les dades.

Instrument: operacions estadístiques (censos i enquestes) i registres administratius

3 Tractem les dades

Apliquem fórmules matemàtiques per obtenir la informació numèrica.

Instrument: mètodes estadístics

4 Obtenim resultats

Exemple: Un percentatge (%) dels joves fan servir Internet cada dia per accedir a música i pel·lícules, i un percentatge (%) tenen mòbil i envien una mitjana de x missatges al dia.

Instrument: taules estadístiques, indicadors...

5 Representem els resultats

Diagrames de barres, diagrames de sectors, diagrames lineals...

Instrument: gràfics

6 Interpretem els resultats

Conclusions de tipus sociològic, demogràfic, econòmic que ajuden a entendre els resultats.

Instrument: la interpretació i l'anàlisi

Text i font: Què és l'estadística?		Nivell: 3r ESO
Font: IDESCAT – Aprèn Estadística – Secundària (http://aprenestadistica.idescat.cat/secundaria/index.html) Recomanem, si és possible, que els alumnes llegeixin directament a la pàgina web, per fer ús dels enllaços i del glossari.		
Tipus de text: Notícia	Àrea: Ciències Socials	
Funció de la lectura en la unitat didàctica	<ul style="list-style-type: none"> • Té la funció de generar expectatives i d'activar coneixements previs sobre l'estadística. • Es presenta a l'inici de la unitat didàctica sobre estadística. 	
Objectius:		
<ul style="list-style-type: none"> • Descobrir aplicacions que pot tenir l'estadística a la vida real. • Introduir els conceptes clau de l'estadística que s'aprendran al llarg de la unitat. 		
Coneixement previ necessari per a la comprensió:		
<ul style="list-style-type: none"> • Càlcul de percentatges i de mitjanes aritmètiques. • Lectura i interpretació de gràfics i d'infografies. • Mètodes d'obtenció de dades estadístiques de població: registre, cens, padró i enquesta. • Disciplines científiques: sociologia, demografia, economia. 		
Conceptes clau: Vocabulari específic de l'estadística i vocabulari d'ús comú amb significat relacionat amb l'estadística (variància, desviació estàndard, indicadors, significatiu, tendència...).		
Suports (tecnològics):		
Ordinador i canó de projecció.		
Observacions:		
<p>La lectura presenta una pàgina web de l'IDESCAT on hi ha petites investigacions d'estadística, algunes de les quals es faran al llarg de la unitat didàctica.</p> <p>Tant si aquestes investigacions es treballen a la matèria de matemàtiques com si es treballen a la de ciències socials, pot tenir molta utilitat aplicar la lectura guiada, perquè en les activitats caldrà:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aplicar la lectura multimodal (relacionar text, taules de dades, imatges i fórmules), - traduir les preguntes problema a expressions matemàtiques, - aplicar estratègies de lectura, especialment inferir i fer connexions, per relacionar el problema amb els conceptes estadístics treballats que permeten resoldre'l, - elaborar gràfics, mapes, taules... a partir de les informacions de la lectura, - llegir hipertextos, seguint els enllaços de la pàgina, - ... 		

Guia d'intervenció docent

Abans de la lectura

1. Presentar la unitat

«Avui començarem la part d'estadística. Apreneu a fer càlculs estadístics».

2. Activar coneixements previs sobre estadística

Mantindrem una conversa guiada que ens permetrà detectar i activar el que saben sobre estadística, a partir de la seva experiència personal i d'aprenentatges anteriors.

Farem preguntes per conduir la conversa:

- Com explicaríeu què és l'estadística?
- Per a què penseu que serveix l'estadística?
- Poseu exemples de dades estadístiques.

(Si no surten exemples, podem fer suggeriments):

Digueu si és estadística algun dels càlculs que us diré ara: la nota mitjana de curs, la possessió de pilota d'un equip en un partit de futbol, el salari mínim interprofessional, l'índex de preus al consum (IPC), el percentatge de descompte que ens fan al comprar un producte, una llista de preus d'una botiga, les alçades dels alumnes de la classe, el percentatge d'atur, la mitjana de sous...

- Us sembla que les dades estadístiques que ens arriben ens ajuden a interpretar la realitat?

3. Presentar la lectura i activar coneixements previs relacionats amb el gènere textual

a) Presentarem la lectura:

«Per veure què és l'estadística i per a què serveix, llegirem un text d'una pàgina web de la Generalitat de Catalunya. Tornarem a visitar la pàgina durant la unitat, perquè farem alguna de les investigacions d'estadística que proposa».

b) Demanarem que facin una mirada general al text (*skimming*): «Feu un cop d'ull al text, sense llegir-lo. Fixeu-vos en el títol, els subtítols, les paraules ressaltades, les imatges...».

c) Continuarem la conversa ajudant-nos de preguntes.

- Diríeu que és un text introductori, de conclusions, tècnic...?
- Hi ha diferents tipografies; què creieu que ens indiquen?
- Fixeu-vos que els subtítols estan plantejats com preguntes. Per a què ens pot ser útil que tinguin aquest format?
- Al text hi ha una infografia. La sabeu interpretar?

- La infografia conté un gràfic. De quin tipus de gràfic es tracta? Quina informació aporta aquest gràfic concret?

4. Formular hipòtesis i prediccions

- Què creieu que ens explicarà?
- Us sembla que amb aquesta lectura aprendrem conceptes matemàtics relacionats amb l'estadística?
- Quines preguntes us agradaria que us respongués la lectura?

5. Presentació de conceptes clau

Com que es tracta d'una lectura introductòria, molt del lèxic present a la lectura pot ser desconegut. Ho advertirem als alumnes i els suggerirem que, quan trobin una paraula desconeguda, la marquin i continuïn llegint, encara que no l'entenguin, perquè al llarg de la unitat aprendrem què vol dir i perquè la majoria d'aquests termes no impedeixen la comprensió del text. Tanmateix, la pàgina conté un glossari de termes estadístics, que podem suggerir que consultin si ho necessiten:

http://aprenestadistica.idescat.cat/secundaria/activitats/common/glossari_estadistic.jsp.

Alguns conceptes que es poden comentar abans de la lectura, que no pertanyen pròpiament al llenguatge matemàtic de l'estadística, són:

- Operació estadística: cens, enquesta.
- Padró continu.
- Registre administratiu.
- Matemàtiques aplicades.
- Inferència matemàtica.

6. Comunicar l'objectiu de la lectura

«Quan acabem de llegir hem de ser capaços d'explicar què és l'estadística i per a què serveix».

Durant la lectura

7. Modelar el procés de lectura

Durant el procés de modelatge el docent mostra implícitament com aplica estratègies de lectura (inferències, connexions amb els coneixements previs) i genera expectatives per facilitar la comprensió del text.

«Llegirem, doncs, amb l'objectiu de respondre aquestes dues preguntes que ens hem fet».

El docent llegeix de forma expressiva l'inici del text (infografia i dos primers paràgrafs) i el comenta, per exemple: «16% de població estrangera, 80% de famílies que reciclen, temperatura mitjana de 24,7°C... veig que les mitjanes i els percentatges tenen a veure amb les estadístiques».

«Recordo la pregunta que ens hem fet al començament: què és l'estadística i per a què serveix. Així doncs, pel que diu el primer paràgraf, si no fos per l'estadística ens costaria molt comentar

el món que ens envolta. Gràcies a l'estadística podem tenir expressions numèriques per als fenòmens i els fets que afecten grans grups humans».

«Això del segon paràgraf... i tant que calen mètodes i fórmules! I és el que treballarem al llarg de la unitat...».

8. Donar instruccions per continuar llegint

Ara continuareu llegint individualment, intentant tenir present les dues preguntes que hem de poder respondre: què és l'estadística i per a què serveix.

Recordeu també que heu d'anar ressaltant les paraules noves que no coneixeu. Feu servir dos colors: en blau marqueu les que us sembla que corresponen a termes matemàtics (propis de l'estadística) i en groc les que us sembla que tenen un caire més general.

A mesura que llegiu, escriviu al marge del full la idea principal de cada apartat.

Fixeu-vos que els subtítols plantegen preguntes. Aquestes preguntes us poden ajudar a identificar la idea o idees principals.

9. Llegir el text

Els alumnes llegeixen individualment, prestant atenció a les preguntes que plantegen els subtítols:

- (Apartat d'introducció): Com definiríes l'estadística?
- Quan s'aplica l'estadística?
- D'on provenen les dades que fa servir l'estadística?
- Com s'expressen les dades estadístiques?
- Com es realitza una estadística?
- L'estadística és al nostre abast?
- Quins són els passos d'un estudi estadístic? Quins instruments té cada pas?

10. Compartir la lectura

S'invita a compartir les dificultats de lectura: «Podeu parlar amb el company del costat sobre el que no enteneu. Compartiu els dubtes i intenteu resoldre'ls entre tots dos».

Us podeu ajudar amb aquestes preguntes:

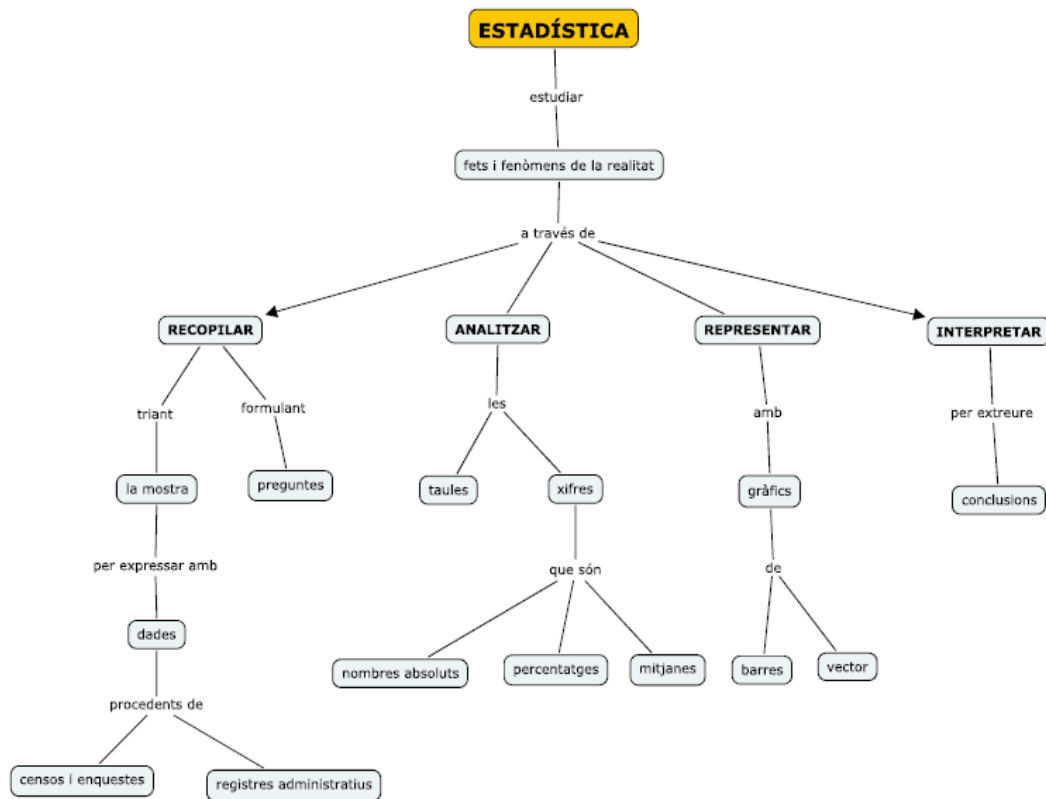
- Hi ha alguna paraula que us costi d'entendre?
- En quines coincidiu?
- Aquesta paraula, fa falta per continuar llegint? Si és així, intenteu inferir-ne el significat, pel punt de la lectura on es troba.
- Si no ho heu pogut fer, consulteu el glossari per continuar llegint.
- Heu tingut altres dificultats de comprensió, a part del vocabulari? Quines? Com les heu resolt?

Després de la lectura

11. Sintetitzar la informació

Es proposa com a activitat de síntesi elaborar un mapa conceptual amb els conceptes bàsics del text. Per tal d'ajudar-los, i en funció de la dificultat que presentin els alumnes, a alguns se'ls donarà començat.

Per exemple, podrien elaborar-ne un com aquest:

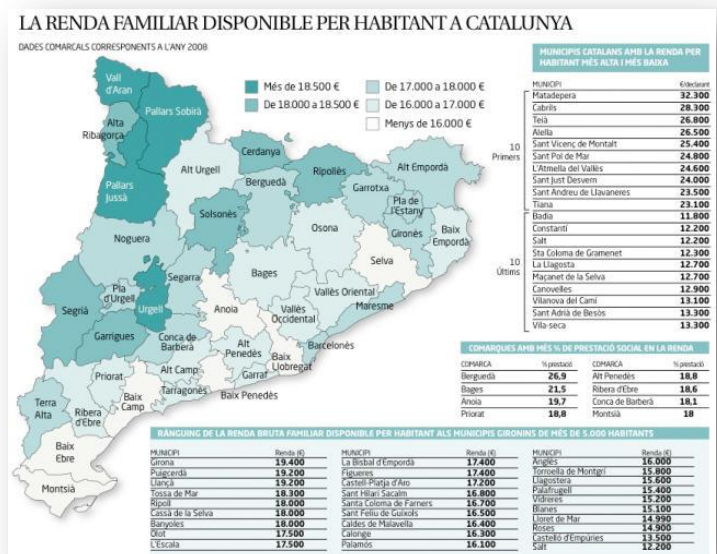
12. Valorar el text críticament

- El text procedeix d'una pàgina de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), que forma part de la Generalitat de Catalunya. Per què et sembla que un govern pot tenir interès a fer conèixer què és l'estadística a la seva població?

- Penseu que pot ser útil calcular quants nois rossos hi ha a l'escola? En quin context podria ser-ho?

- Digueu dues situacions en què podem necessitar saber quants dies va ploure el curs passat. (Els dies que ha plogut a l'escola té sentit només si calculem la probabilitat que plogui un dia que fem una festa, per exemple. O si estem fent la mitjana de precipitacions per saber si una planta que voleu plantar sobreviurà o no.)

- Fixeu-vos en aquesta imatge: Podem interpretar el mapa equivocadament? Per què? Us sembla que totes les famílies de la nostra comarca tenen la

Font: Diari de Girona

mateixa renda familiar? A qui pot interessar que se'n faci una interpretació equivocada? Per què?

· Fixeu-vos en l'acudit i comenteu el paper que pot jugar l'estadística en la modificació de les opinions de la població, per exemple, en temps d'eleccions.

Font: Faro

13. Aplicar el coneixement sobre què és l'estadística i per a què serveix

Demostrarem que hem comprès què és l'estadística i per a què serveix a partir d'un cas pràctic.

Fixeu-vos en aquesta factura de la llum:¹⁴

- Quines informacions us sembla que provenen de dades estadístiques?
- Quina utilitat pot tenir per a l'usuari que li facin saber aquestes dades?
- Poseu un exemple d'una decisió que pot prendre un usuari a partir d'aquesta informació estadística.

(Exemple de resposta: Això ens permet, per exemple, detectar en una factura de la llum si uns mesos consumim més que d'altres, tenir una visió quantificada de les diferències i poder decidir, per exemple, si ens convé canviar les finestres per perdre menys escalfor.)

Imatges extretes d'una factura real de [Som Energia](http://SomEnergia.com)

14. Comprovar el grau d'assoliment de l'objectiu de la lectura

A partir de les següents preguntes:

- S'ha complert en general el que havíeu pensat abans de començar a llegir?
- Heu pogut explicar què és l'estadística i per a què serveix?

¹⁴ Trobareu la factura a mida gran a l'Annex.

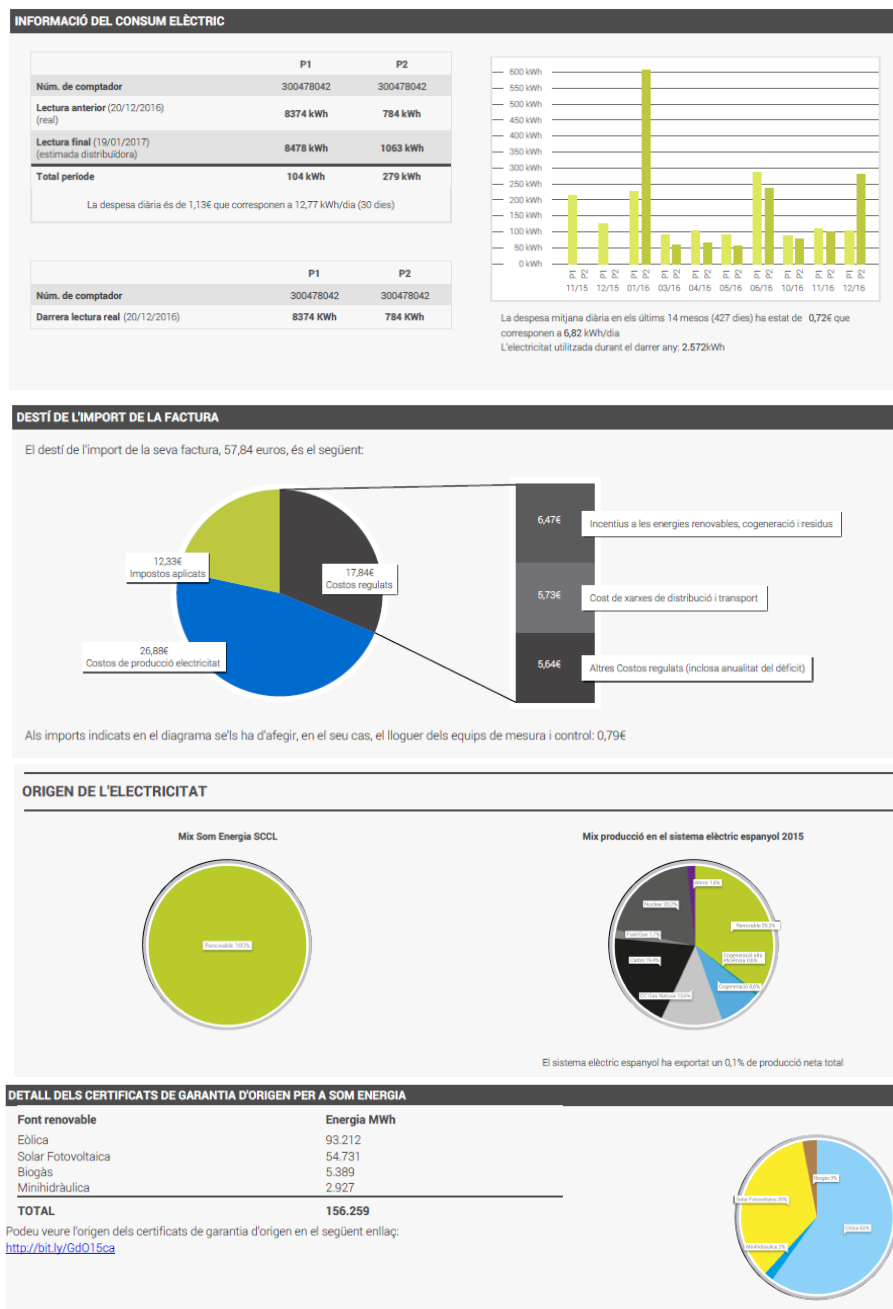
15. Reflexionar sobre el procés seguit per fer la comprensió del text

A partir de les següents preguntes:

- Què hem fet per llegir el text?
- Quines estratègies heu utilitzat per entendre el text?
- Què us ha costat més de la lectura?

ANNEX: FACTURA

8.4. Activitat 4: Eureka! (Ciències de la naturalesa)

Eureka!

Eureka (o Heureka) és una frase grega ben coneguda que s'associa amb un matemàtic grec de l'antiguitat anomenat Arquímedes. S'associa amb una història en què intervenen el rei Hieró de Siracusa, una corona d'or i un important descobriment que es va fer conegut com el **Principi d'Arquímedes**.

Quan Hieró va arribar al tron, va voler oferir als déus una corona d'or com a mostra de gratitud. Va encarregar el treball a un important orfebre de la cort, a qui va donar una quantitat (massa) determinada d'or per a la seva realització. Un cop acabada la corona, l'orfebre la va entregar al rei. Al cap d'un temps va començar a córrer el rumor que la corona no era tota d'or. El rei de Siracusa, Hieró, tenia raons per sospitar que la corona no era d'or pur. Sospitava que l'orfebre s'havia guardat part de l'or i que l'havia substituït per una massa equivalent de plata o coure, de manera que, per dins, la corona era de plata o coure, metalls més barats i més lleugers.

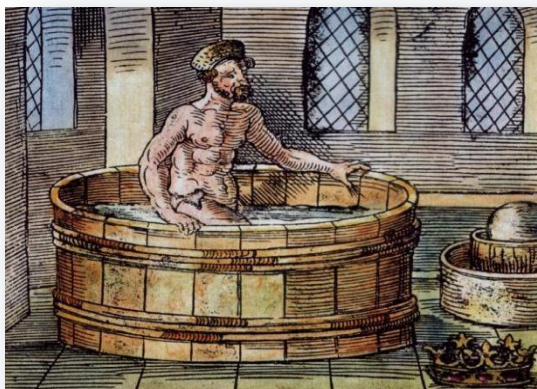
La corona es va pesar i el seu pes corresponia, exactament, al pes de l'or pur que Hieró havia donat a l'orfebre. No obstant això, el rei Hieró continuava sospitant. Però no podia provar que l'orfebre l'havia enganyat. Així que va encarregar a Arquímedes (científic grec considerat el més gran del món antic) que esbrinés si la corona era d'or pur (sense fer-la malbé, és clar).

Arquímedes no sabia què fer. El coure i la plata eren metalls més lleugers que l'or. Si l'orfebre hagués afegit plata a la corona, aquesta seria més lleugera que si fos completament d'or. Per saber si la corona era d'or, Arquímedes necessitava saber si la proporció entre massa i volum (la densitat) era la que corresponia a l'or, o, al contrari, la corona era més lleugera del que li corresponia. Com que ja sabia el pes de la corona, coneixent l'espai ocupat per la corona (és a dir, el seu volum) podria contestar la pregunta del rei Hieró. El que no sabia era la manera d'esbrinar el volum de la corona sense fondre-la.

Capficat amb aquest problema, i veient que no hi havia manera de sortir-se'n, va decidir d'anar a esbargir-se als banys públics. En aquella època, els banys públics no només feien la funció higiènica que fan actualment les cambres de bany de les nostres cases. Eren, a més a més, un lloc d'esbarjo on s'anava a fer-la petar, a explicar acudits (probablement de romans), a parlar de política o dels temes més diversos (de futbol no, perquè encara no s'havia inventat). Així que Arquímedes hi va anar a passar una estona per oblidar-se de la corona.

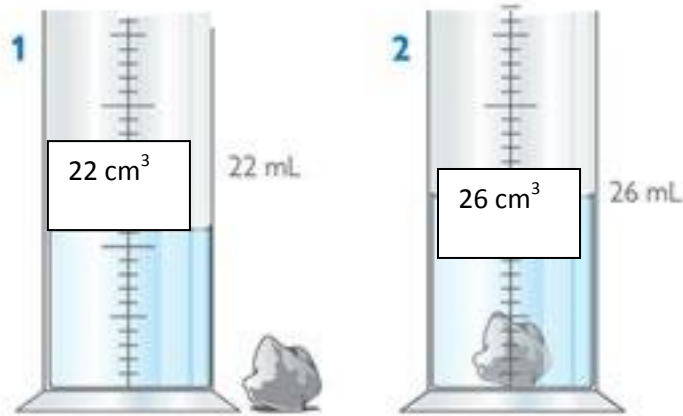
Malgrat tot, Arquímedes no va aconseguir oblidar-se del problema. Resignat, es va submergir en la banyera que algun criat descuidat havia omplert excessivament. Part de l'aigua es va vessar per terra. Se li va acudir a continuació que el volum d'aigua que s'havia vessat devia ser igual a la grandària del seu cos, és a dir, al seu volum.

Per determinar si la corona era d'or pur, Arquímedes va buscar una peça d'or pur que pesés com la corona.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Archimede_bain.jpg#mediaviewer/File:Archimede_bain.jpg

Submergí la corona en un recipient ple a vessar d'aigua, i va calcular la quantitat d'aigua que vessava. Després, va fer el mateix amb la peça d'or i va comparar els volums. Si la corona era d'or pur, hauria d'ocupar el mateix volum que una massa idèntica d'or pur.

(Modificat d'una imatge extreta de:

<http://www.icarito.cl/2013/01/370-9709-9-quinto-ano-propiedades-fisicas-cuantitativas-de-la-materia.shtml/>)

Si la pedra, en submergir-se dins el líquid, fa que aquest augmenti de volum en 4 cm³, això vol dir que la pedra té un volum exacte de 4 cm³.

Aleshores Arquimedes va fer un bot. En un moment d'intuïció havia trobat la solució del problema.

Arquimedes no va poder esperar: va saltar de la banyera i, sense recordar-se de vestir-se, va córrer pels carrers de Siracusa cridant: «Ho he trobat! Ho he trobat!». És clar que no ho va dir en català sinó en la seva llengua, en grec: «Eureka! Eureka!». I aquesta paraula encara es fa servir avui per anunciar un descobriment feliç.

Per cert, amb aquest experiment Arquimedes va demostrar que l'orfebre, en efecte, havia enganyat el rei Hieró.

Text i font: Eureka! Font: adaptat de Viquipèdia (https://ca.wikipedia.org/wiki/Arquimedes) i http://www.altemporda.net/ciencies/APUNTS/arquimedes/index.htm		Nivell: 1r ESO
Gènere textual: Llegenda Tipus de text: Notícia	Àrea: Ciències experimentals	
Funció de la lectura en la unitat didàctica	<ul style="list-style-type: none"> • Té la funció d'il·lustrar el concepte de densitat i de mesures indirectes. • Es presenta al final de la unitat didàctica sobre propietats de la matèria. 	
Objectius d'aprenentatge:		
<ul style="list-style-type: none"> • Comprendre les aplicacions del principi d'Arquimedes. • Conèixer la relació entre massa, volum i densitat. • Identificar estratègies de mesures indirectes. • Practicar el disseny d'experiments realitzant una anàlisi de variables. • Familiaritzar-se amb algunes unitats de massa i volum (Kg, cm³). • Aprendre a identificar la base científica en una narració. 		
Coneixement previs necessaris per a la comprensió:		
<ul style="list-style-type: none"> • Saber identificar la variable dependent i la variable independent d'un experiment. • Saber relacionar la massa i el pes. • Saber dissenyar experiments. • Conèixer les propietats específiques de la matèria. 		
Conceptes clau: Metall, densitat, volum, massa, pes, volum desplaçat.		
Suports: Bateria de preguntes guia.		

Guia d'intervenció docent

Abans de la lectura

1. Presentar el tema, el context i l'objectiu de la lectura

Amb una conversa guiada presentarem l'activitat de lectura, contextualitzant-la en la unitat que estem acabant de treballar i proposant un repte cognitiu per engrescar els alumnes. Al llarg de la conversa, també activarem coneixements previs sobre el gènere textual, sobre el tema i sobre els coneixements científics que implica el relat, i farem prediccions sobre el contingut del text:

Avui farem una cosa diferent: llegirem una llegenda sobre un personatge històric, Arquimedes de Siracusa.

- Qui sap qui va ser Arquimedes? On va viure? Per què se'l recorda? Quina frase famosa va pronunciar? (Si els alumnes no ho saben, el docent pot presentar la informació bàsica del personatge: va ser un matemàtic, astrònom, filòsof, físic i enginyer grec, que va viure cap

als anys 287 aC - 212 aC, a Siracusa, una ciutat de Sicília. Va formular l'anomenat «principi d'Arquimedes» i se li atribueix l'expressió «Eureka!»).

- Quin tipus de text és, una llegenda? (És un text narratiu.) Es refereix a personatges reals o fantàstics? (Sovint es refereix a personatges reals, però se'ls atribueixen gestes o fets que no ho són.) En aquest cas, ja hem vist que és un personatge... (real).
- Qui sap què vol dir l'expressió «eureka»? Quan se suposa que Arquimedes la va dir? L'heu feta servir? En quin context?
- Són freqüents, les llegendes, en els textos de ciències que llegim? Quins són els textos que ens aporten més informació científica? Què pot aportar una llegenda al coneixement científic? Com cal interpretar-la?

Nosaltres llegirem aquesta llegenda i, a més de saber què vol dir la paraula «Eureka», n'extraurem informació científica. Hem de llegir el text amb aquest objectiu. Per fer-ho, tindrem presents les preguntes d'aquest qüestionari, que haurem de poder respondre al final de la lectura, amb la informació que n'obtindrem:

- Què vol dir la paraula «Eureka»?
- Quin experiment explica el text?
- Quines aplicacions pot tenir el principi d'Arquimedes?
- Quina relació hi ha entre massa, volum i densitat?
- Quines unitats de massa i volum fa servir el text?
- Quines estratègies de mesures indirectes observem en el text?
- Quin experiment s'hi descriu? Hi podem identificar les variables?

Escriurem les preguntes a la pissarra o bé les repartirem en un full. Els alumnes les hauran de tenir a la vista mentre llegeixen el text.

2.Fer prediccions sobre el contingut del text. Connectar el text als coneixements previs

A continuació farem una escombrada ràpida del text (*skimming*) per fer prediccions, identificar potencials problemes de comprensió del vocabulari i connectar el text amb els continguts treballats en la unitat:

- Feu una escombrada visual del text:
 - Fixeu-vos en la il·lustració: de què us sembla que parlarà el text? Quins fets científics presentarà?
 - Localitzeu-hi les paraules que no sabeu (orfebre) i intenteu desxifrar què volen dir, per la forma que tenen o pel lloc de la lectura on les hem trobat (orfebre...). Les que no pugueu esbrinar ja us les aclariré jo. Anoteu-les al marge de la pàgina i en parlarem quan arribem al punt on són.
 - Localitzeu-hi alguns termes que hem treballat en la unitat que acabem avui (massa, pes, volum, densitat...).
- Amb quins conceptes que hem treballat al llarg de la unitat té relació la lectura? Recordem el que hem après fins ara: que els cossos estan fets de matèria i que la matèria aporta als cossos propietats, com el volum d'un cos o el pes. Algunes propietats són generals, i altres específiques.
 - Quin tipus de propietats són el pes i la massa? I el volum?

- Què són els metalls?
- Quines propietats específiques tenen?

Durant la lectura

3. Lectura autònoma silenciosa

Demanarem als alumnes que llegeixin el text individualment i en silenci, pensant en les preguntes del qüestionari i fent les anotacions que considerin pertinents. També podem marcar les paraules o fragments del text que els resultin difícils.

4. Lectura col·lectiva guiada

En funció del nivell lector del grup, el docent pot optar per llegir el text paràgraf a paràgraf de manera expressiva (i així oferir un bon model de lectura), fer-lo llegir a un alumne voluntari que tingui fluïdesa lectora o bé demanar que el rellegeixin en silenci, indicant els paràgrafs que han de rellegir entre una aturada i l'altra. Al final de cada fragment (un o més paràgrafs en cada fragment), el docent formularà una pregunta i demanarà que preparin la resposta en grups de 2-3 alumnes en una conversa curta. De manera aleatòria, anirà demanant que respongui un membre de cada grup al llarg de la sessió.

Aturades i preguntes que es formulen en cada aturada:

Fragment que cal llegir	Pregunta
Paràgraf 1	Quins són els protagonistes d'aquesta llegenda?
Paràgrafs 2-3	Quin encàrrec va fer Hieró a Arquímedes? Per què li va fer?
Paràgraf 4	<ul style="list-style-type: none"> • Busqueu en el paràgraf algun moment en què es faci referència a la densitat. • Digueu el nom dels metalls que surten en aquest paràgraf. • Quina fórmula coneixeu que es descriu en aquest paràgraf? Escriviu-la i escriviu la frase on es menciona.
Paràgrafs 5-6	<ul style="list-style-type: none"> • Comenteu la diferència entre els banys públics antics i els de l'actualitat: quin seria l'equivalent actual? • Escriviu una explicació de per què es vessa l'aigua en submergir-s'hi un cos. Feu servir els connectors: «com que...»; «llavors...». • Feu una nova predicció: com penseu que Arquímedes va aprofitar aquesta anècdota per resoldre el problema que li havia plantejat Hieró?
Paràgrafs 7 a 9	<ul style="list-style-type: none"> • S'ha confirmat la solució que havíeu predit? • Què necessitava mesurar Arquímedes? • Com se li va acudir mesurar-ho? • Quina és la variable independent de l'experiment (el que comparem)? I la variable dependent (el que mesurem)? • Feu una nova predicció: l'experiment va demostrar que l'orfebre havia enganyat el rei?

- Paràgrafs 10-11**
- S'ha complert la predicció?: l'orfebre, havia enganyat Hieró?
 - Tenint present el que has respost a la pregunta anterior, la densitat de la corona era més gran, o més petita, que la de l'or? Era més lleugera o més pesant, del que corresponia?
 - Tenint present el que has respost a la pregunta anterior, el volum de la corona era més gran o més petit, que el d'una massa equivalent d'or pur?

Després de la lectura

5. Activitat de síntesi

- Escriviu un protocol de laboratori enumerant els passos que cal seguir per fer l'experiment d'Arquímedes, acompanyat de dibuixos que representin el procediment.

6. Activitats per transferir els coneixements apresos

- Ja saps que els diferents objectes tenen densitats diferents segons les propietats específiques del material de què estiguin fets. Això fa, per exemple, que diferents materials tinguin pesos diferents, per exemple:

Palla

Fusta

Ferro

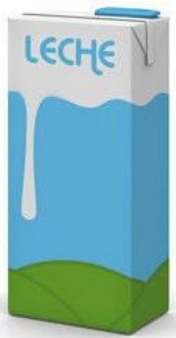
Roca

Ordena ara els elements següents:

200 kg de palla	5 kg de fusta	3 kg de ferro	10 kg de roca
-----------------	---------------	---------------	---------------

- De més massa a menys massa
- De més volum a menys volum
- De més densitat a menys densitat

Representa cada cas amb un dibuix.

Perquè te'n facis una idea: Un bric de llet ocupa un volum aproximat de 1000cm^3 i té una massa aproximada d'1 kg.

- S'han recollit les següents dades de 3 corones diferents. Podríeu esbrinar quina és d'or, quina és de plata i quina conté els dos metalls? Justifiqueu la resposta fent servir alguns d'aquests connectors: *com, ja que, en canvi, en comparació, per tant...*

	CORONA A	CORONA B	CORONA C
Massa (en kg)	4	4	4
Volum (en cm ³)	404	305	218

- Imagina't que ets un orfebre, i vols aconseguir fer corones falses sense que s'aconsegueixi detectar mitjançant l'experiment d'Arquímedes: com ho faries?
- Elaboreu un informe on Arquímedes expliqui al rei Hieró:
 - Com havia descobert l'engany de l'orfebre
 - En quines situacions no podria detectar-se

Feu servir connectors com aquests: *com ja que, en canvi, en comparació, per tant...*

7. Activitats per comprovar el grau d'assoliment de l'objectiu de la lectura

El docent demana als alumnes que reprenguin les preguntes inicials i verifiquin si han quedat respostes amb l'activitat de lectura. Podem demanar que recullin les respostes per escrit.

- Què vol dir la paraula *eureka*?
- Quin experiment explica el text?
- Quines aplicacions pot tenir el principi d'Arquímedes?
- Quina relació hi ha entre massa, volum i densitat?
- Quines unitats de massa i volum fa servir el text?
- Tenim al cap altres mesures habituals?
- Quines estratègies de mesures indirectes observem en el text?
- Quin experiment s'hi descriu? Hi podem identificar les variables?
- Sabem dissenyar un experiment i identificar-ne les variables?

8. Reflexió sobre el procés seguit per fer la comprensió del text

Valoració en gran grup, conduïda pel professor:

- *Com ho hem fet per llegir aquest text?*
- *Què us ha costat més de la lectura?*
- *Què us ha ajudat a entendre-la?*

9. BIBLIOGRAFIA

CASANY, Daniel. *Ensenyar llengua*. Barcelona: Graó, 1994.

Competències bàsiques de l'àmbit lingüístic.

http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/col_leccions/competencies_basiques/competencies_llengua_eso.pdf

Currículum d'Educació Secundària.

<http://www.xtec.cat/web/curriculum/eso/curriculum2015>

La lectura en un centre educatiu. Departament d'Ensenyament. Maig de 2013.

http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/4fcb7f08-acc8-43ad-b1bf-5f303ec82902/lectura_centre_educatiu.pdf

[Consulta: 7 d'abril de 2015]

La lectura guiada. Una proposta didàctica per treballar el procés lector. Col·lecció de dossiers didàctics de la formació ILEC. ILEC. Servei d'Immersió i Acolliment Lingüístics. Vegeu dossier per al cicle mitjà i superior d'educació primària.

<http://www.xtec.cat/web/projectes/lectura/impulslectura/materialsformacio>

MADALENA, Jose Ignacio. *Aprender Geografía e Historia. Aprender a leer*.

http://leer.es/recursos/comprender/detalle/-/asset_publisher/3fAFCQK7mwkO/content/aprender-geografia-e-historia-aprender-a-leer-jose-ignacio-madalena-calvo;jsessionid=80F5F2C2F502343A0354BE395F51BF0B

[Consulta: 3 de març de 2017]

PÉREZ GÓMEZ, Rafael. *Para la lectura de textos de contenido matemático*.

http://leer.es/documents/235507/242734/art_prof_matematicas_rafaelperez.pdf/6285ca12-39b6-4838-bf93-f7206b36d8c5

[Consulta: 3 de març de 2017]

QUERALT, E. *Llegir, més enllà de les lletres: Interioritats de didàctica de la*

lectura. Lleida: Pagès editors, 2012.

SÁNCHEZ MIGUEL, Emilio. *Comprensión y redacción de textos. Dificultades y ayudas*.

Barcelona: Edebé, 1998.

SÁNCHEZ MIGUEL, Emilio. *¿Por qué leer con los alumnos en las aulas?*

http://leer.es/recursos/comprender/detalle/-/asset_publisher/3fAFCQK7mwkO/content/%C2%BFpor-que-leer-con-los-alumnos-en-las-aulas-emilio-sanchez-miguel;jsessionid=5B9F3377381C1254A335EB16EC6022B5

[Consulta: 3 de març de 2017]

SANMARTÍ, Neus. *Leer para aprender ciencias* [En línia]

http://leer.es/documents/235507/242734/art_prof_eso_leerciencias_neussanmarti.pdf/b3507413-ca58-4a00-bf37-c30c619b627f

[Consulta: 3 de març de 2017]

SOLÉ, Isabel. *Estratègies de lectura*. Barcelona: Graó, número 137. MIE, 5. Barcelona, 1992.

SOLÉ, Isabel. *Ocho preguntas en torno a la lectura y ocho respuestas no tan evidentes*.

http://leer.es/documents/235507/242734/ep_eso_prof_8preguntas_lectura_isabelsole.pdf/a8071eb1-12d1-4bf6-b563-f1e7da0eb5c3

[Consulta 3 de març de 2017]

VIDAL ABARCA, Eduardo. *10 claves para enseñar a comprender. Secundaria.*

http://leer.es/recursos/investigar/detalle?p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_101_urlTitle=10-claves-para-ensenar-a-comprender-eso-eduardo-vidal-abarca&_101_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&_101_type=content&_101_assetEntryId=304711

[Consulta 3 de març de 2017]

10. ANNEXOS

10.1. Annex 1. Guies de lectura¹⁵ i qüestionaris

Les guies de lectura constitueixen escrits breus que serveixen de bastida i orienten la lectura d'un text determinat. Ofereixen una sèrie d'instruccions que proporcionen als alumnes ajudes per reflexionar sobre el procés, sobre aspectes textuais, sobre aspectes lingüístics.

Les guies es poden elaborar individualment o bé conjuntament (en grups petits o tot el grup classe).

EXEMPLE DE GUIA DE LECTURA GENÈRICA (SERVEIX PER A QUAALSEVOL TEXT):

Abans de llegir <ul style="list-style-type: none">· Activa els teus coneixements previs.· Defineix el teu objectiu de lectura.· Anticipa de què va el text.
Durant la lectura <ul style="list-style-type: none">· Pren decisions sobre les paraules que no entens.· Recapitula cada paràgraf per fer-te'n una idea global.· Aplica els recursos que creguis per comprendre frases complexes.· Fes preguntes que t'ajudin a comprendre el text.· Formula les teves hipòtesis.· Comprova les teves hipòtesis.
Després de llegir <ul style="list-style-type: none">· Comprova el teu objectiu de lectura.· Fes-te preguntes que et facin adonar si has entès o no el contingut del text.· Reflexiona sobre quines dificultats has tingut per comprendre el text.· Pensa en quines situacions de la teva vida et pot servir allò que has après en aquesta lectura.

Es poden preparar guies de lectura en funció del tipus de tasca, d'un gènere discursiu o d'un text en concret.

Preparar guies de lectura de diversos textos permet al docent adequar les ajudes en funció de les necessitats dels alumnes. Són molt útils quan es fan treballs amb grup i cada grup ha de treballar un text diferent. Aquesta eina descarrega la intervenció directa del professor, que pot gestionar amb més facilitat les dificultats dels alumnes perquè els grups saben el que han de fer.

Els qüestionaris de lectura actuen com una guia que orienta l'alumne en els punts importants del text que estan llegint i garanteixen que tothom sàpiga quina és la informació que ha de trobar en el text.

¹⁵ Extret de: *La lectura i els centres educatius*.

ACTIVITATS PER A ALUMNES, 12-16 anys Els refugiats: inici d'una nova vida

La crisi humanitària del 2015 ha generat canvis i una nova situació en la societat dels països que acullen a les persones refugiades. Aquestes activitats, organitzades en dues sessions d'una hora, estan pensades per sensibilitzar els alumnes respecte les dificultats que viuen les persones que fugen de països amb conflictes bèl·lics i, a l'hora, fer-los adonar de com poden contribuir, a títol personal, a millorar l'acollida de nous companys refugiats. S'aconsella relacionar aquestes activitats amb les dues sessions del mòdul de formació per a famílies sobre "l'acollida a les famílies refugiades".

OBJECTIUS

1. Prendre consciència de la situació de les persones refugiades a conseqüència dels conflictes bèl·lics.
2. Adonar-se de com els prejudicis socials poden dificultar la integració de les persones refugiades a les societats d'acollida.
3. Desenvolupar el valor de l'empatia, la solidaritat i el compromís actiu davant del problema dels refugiats.
4. Comprometre's a tenir una actitud acollidora envers els companys que arriben de països en guerra, evitant els prejudicis.

SESSIÓ 1: Qui són els refugiats?

En una sessió anterior, el professor demana als alumnes que portin a l'aula notícies que parlin de conflictes bèl·lics arreu del món.

1. Es comença la sessió comentant les notícies que han portat sobre el tema (10').
El professor fa reflexionar els alumnes sobre com els conflictes bèl·lics impliquen moltes persones a fugir del seu país i buscar protecció en un altre. Segons l'ACNUR un refugiat "és tota persona que ha fugit del seu país per temor a ser perseguida per causa de la seva religió, nacionalitat, ètnia, creences polítiques o pertinença a un grup social determinat, i que, a causa de la seva por no vol o no pot tornar al seu país".
També es pot fer reflexionar sobre per què n'hi ha tants en l'actualitat, quines situacions els fan prendre la decisió de fugir, quines aspiracions tenen en el país d'acollida, si hi ha tractats internacionals que els amparen, quines expectatives tenen, etc. Molts han fugit buscant una vida millor, lluny de la guerra o d'altres conflictes al seu país, encara que la gran majoria tenen la intenció de poder tornar a casa seva quan el conflicte hagi acabat.
2. A continuació, el professor explica que veuran el documental "Ser refugiat/da a Barcelona", (ACNUR), que recull l'experiència de tres persones refugiades que expliquen els motius de la seva fugida, la trajectòria migratòria i la seva arribada i acollida a la ciutat. Abans de veure'l, es reparteix un qüestionari per ajudar-los a reflexionar sobre la informació del vídeo ofert. Es poden comentar les preguntes, per garantir que tothom sàpiga quina és la informació que ha de trobar. Vegeu *Annex Document 1* (5')
3. Es passa el vídeo. (20')

<https://www.youtube.com/watch?v=jOnaNyWzHwI&feature=youtu.be>

SER REFUGIAT A BARCELONA

Contesteu a les preguntes següents sobre el documental "[Ser refugiat/da a Barcelona](#)"

1. Quantes persones van sol·licitar asil a Espanya el 2012?
2. Expliqueu breument per què fugen els tres protagonistes del vídeo.
3. De qui van rebre suport durant la seva migració aquestes persones?
4. En quina situació es troben actualment a Catalunya? Han trobat feina?
5. Com definiríeu vosaltres la paraula refugiat?
6. Quins problemes tenen els protagonistes del vídeo en arribar a Barcelona?
7. De totes les dificultats que es troben les persones refugiades, quines considereu que són responsabilitat de l'Administració (Ajuntament, Govern, etc.)
8. Creieu que podeu contribuir a solucionar, en la mida de les vostres possibilitats, algun d'aquests problemes que pateixen els refugiats?

10.2. Annex 2. Seqüència didàctica per planificar activitats de lectura guiada

ABANS	<p>Creació d'expectatives</p> <ul style="list-style-type: none">- Activació de coneixements previs pertinents:<ul style="list-style-type: none">• del tipus de text• del contingut• Cal assegurar-se que els alumnes tinguin els coneixements previs necessaris per abordar la lectura. Compensar-ho amb imatges, cercant per Internet, veient DVD...• Valorar l'anticipació de mots o conceptes clau necessaris per a la comprensió del text (tenir en compte l'etimologia de les paraules, les derivacions...). <p>Formulació d'hipòtesis de continguts o anticipacions</p> <p>Precisió de l'objectiu de la lectura i de l'objectiu d'aprenentatge</p> <p>Fixar i compartir els objectius</p>
DURANT	<p>Lectura per fragments o paràgrafs</p> <ul style="list-style-type: none">- silenciosa de tot el text- silenciosa per paràgrafs- lectura en veu alta per torns- guies de lectura <p>Aplicació d'estratègies de comprensió</p> <ul style="list-style-type: none">• Fer prediccions i comprovar-les• Formular preguntes• Establir relacions o connexions• Identificar les idees principals, les secundàries i el tema del paràgraf• Trobar el tema de cada paràgraf. Elaborar frase, resum, o títol sobre el paràgraf llegit• Fer recapitulacions• Fer inferències <p>Construcció conjunta del significat del text</p> <ul style="list-style-type: none">• Anar trobant la relació entre les diferents frases i els diferents paràgrafs• Establir relacions amb els coneixements previs, els interrogants inicials i les hipòtesis plantejades abans <p>Comprovació de la comprensió</p> <ul style="list-style-type: none">• Formulació de preguntes de diferent nivell: literals, de reorganització de la informació i interpretatives
DESPRÉS	<p>Comprovació del grau d'assoliment dels objectius de la lectura</p> <p>Comprovació de la comprensió</p> <ul style="list-style-type: none">• Preguntes de diferents nivells de comprensió: inferencials i crítiques. <p>Activitats de síntesi</p> <p>Reflexió sobre el procés de comprensió seguit</p>